

Sari Degerlund

YHTEISTÄ YMMÄRRYSTÄ JA TURVAA ETSIMÄSSÄ:

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus traumatisoituneen lapsen
traumainformoituun kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa.

Tampereen Yliopisto
Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Sari Degerlund: Yhteistä ymmärrystä ja turvaa etsimässä: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus traumatisoituneen lapsen traumainformoituun kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa.

Kandidaatintutkielma

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, varhaiskasvatuksen opettajan opintosuunta

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Huhtikuu 2023

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa selvitetään aikaisempien tutkimusten avulla varhaiskasvatuksen mahdollisuutta kohdata traumatisoitunut lapsi traumainformoidun kohtaamisen avulla. Tutkimuksessa keskitytään käsittelemään psykologista traumaa, joka jättää lapseen pitkäkestoisen muistijäljen. Tämä muistijälki vaikuttaa aikuisikään asti, jos sitä ei tunnisteta ja kohdata. Traumainformoitu kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on yksi lapsen kohtaamisen keino, jonka avulla voidaan edistää lapsen hyvinvointia, toipumista ja pyrkiä katkaisemaan ylisukupolvisen trauman jälki.

Tutkimusaineisto koostuu kymmenestä kansainvälisestä vertaisarvioidusta artikkelista vuosilta 2015–2022. Traumainformoitu kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on Suomessa hyvin nuori tutkimusaihe, minkä vuoksi aineisto koostuu täysin kansainvälisistä tutkimusartikkeleista. Artikkeleissa on käytetty sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä.

Tulosten mukaan trauma on hyvin yleinen ilmiö lasten keskuudessa. Tutkimuksen mukaan trauma aiheutuu usein erilaisissa vuorovaikutussuhteissa ja -tilanteissa, joissa lapsi on näkijänä tai kokijana. Traumatisoituneen lapsen tunnistaminen varhaiskasvatuksessa ei ole yksiselitteistä, koska tulosten mukaan trauma näkyy hyvin kokonaisvaltaisena lapsen kasvua ja kehitystä hidastavana tekijänä. Tästä syystä trauman tunnistamiseen vaaditaan kasvatustieteen ammattilaiselta sekä vahvaa ammattiosaamista että traumatietoisuutta. Tällöin kyetään tunnistamaan lapsessa ikätasolle tyypillisestä kasvusta ja kehityksestä poikkeava kehityskulku ja ymmärtämään sen mahdollisesti johtuvan traumasta. Avainasemassa on lapsen turvallinen traumainformoitu kohtaaminen varhaiskasvatuksessa. Sen avulla voidaan varmistaa, että kasvatustieteen ammattilaisilla on sekä tietoa traumasta että sen sensitiivisestä kohtaamisesta.

Traumatisoituneen lapsen kohtaaminen ei koskaan ole yksiselitteistä, koska kyse on yksilöistä ja heidän elämäkokemuksistaan, joista varhaiskasvattajalla ei välttämättä ole kaikkea tietoa. Keskusteluyhteyden luominen perheiden ja lasten välille on tärkeässä asemassa, jotta syntyy yhteinen ymmärrys. Tämän lisäksi aikuisten turvallinen hoiva lasten maailmassa on välttämätön. Perusturvallisuuden puuttuessa on turva luotava esimerkiksi varhaiskasvatuksessa. Tähän tarpeeseen voidaan vastata sillä tiedolla ja ymmärryksellä, joka suomalaisella varhaiskasvatuskentällä traumasta tällä hetkellä on. Tulevaisuudessa tätä tietopohjaa voidaan kehittää vankemmaksi kotimaassa tehtävällä jatkotutkimuksella.

Avainsanat: Trauma, traumatisoituminen, traumainformoitu kohtaaminen, traumainformoitu työote, varhaiskasvatus.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TRAUMASTA SEN KOHTAAMISEEN	8
2.1	Trauma	8
2.2	Traumatisoituminen	9
2.3	Traumainformoitu kohtaaminen	11
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
3.1	Tutkimustehtävä.....	15
3.2	Tutkimusmenetelmät.....	15
3.3	Tutkimusaineisto	17
3.4	Aineiston analyysi	21
4	YMMÄRRYKSEN MERKITYS TURVALLISESSA KOHTAAMISEN TILANTEESSA	23
4.1	Lapsen traumatisoitumiseen johtavat kokemukset	23
4.2	Traumatisoituneelle lapselle tunnusomaisia piirteitä	25
4.3	Turvallinen traumainformoitu kohtaamisen tilanne varhaiskasvatuksessa.....	27
5	POHDINTA	29
5.1	Tutkimustulosten pohdinta ja johtopäätökset.....	29
5.2	Luotettavuus ja eettinen pohdinta	32
	KIITOKSET	35
	AINEISTO	36
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	40
	Liite 1: 1. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely	40
	Liite 2: 2. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely	41
	Liite 3: 3. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely	42

1 JOHDANTO

”Poljin lapsuudessa polkupyörällä ensimmäistä kertaa ilman apupyöriä alas jyrkkää mäkeä. Kuten arvata saattaa, kaaduinkin ja kehoni oli täynnä hiekasta tulleita naarmuja. Onnekseni tuona hetkenä minua oli kannattelemassa neljä kättä, jotka hoitivat haavat ja halusivat, eikä murhe ollut sen jälkeen suuri. Lähinnä opin, että kannattaa aloittaa suoralta tieltä ensi kerralla. Hetki, kun toinen noista käsipareista lähti äkillisesti pois pysyvästi, oli toinen asia. Siitä ei jäänyt jälkeä iholle, vaan sisimpääni.”

Jokaisella meistä on lapsuudestaan muistojeni kaltaisia hyviä ja huonoja kokemuksia, joista molemmat ovat uskoakseni merkityksellisiä ihmisen kasvun näkökulmasta. Kuitenkaan hetket, jolloin tapahtunut järkyttää mieltä liikaa, eivät ole niitä kaikkein toivottavimpia kasvun hetkiä. Näiltä hetkiltä ei useinkaan pysty välttymään, vaan jokainen saattaa kokea jossain vaiheessa elämänsä hetkiä, jotka jättävät jälkeensä trauman.

Uskon, että trauman kokeneen eli traumatisoituneen lapsen traumainformoitua kohtaamista varhaiskasvatuksessa edesauttaa traumatietoisuus eli kasvatusalan ammattilaisten tietoisuus ja ymmärrys siitä, miten trauman voi tunnistaa ja kohdata. Tällä tavoin voidaan tukea lapsen toipumista, kehitystä ja kasvua. Lisäksi uskon traumainformoidun kohtaamisen edesauttavan sellaisen turvallisen ympäristön luomisessa, joka ehkäisee trauman syntymistä sekä uudelleen traumatisoitumista. Tämän vuoksi päätin tarttua tähän monitieteiseen aiheeseen, joka kulkee niin kasvatustieteen, lääketieteen kuin psykologian tiedekentillä.

Tämän laadullisin menetelmin toteutetun systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on selvittää aikaisempien tutkimusten avulla varhaiskasvatuksen ammattilaisen mahdollisuutta tunnistaa traumatisoitunut lapsi ja tukea häntä tarvittavilla keinolla kuten traumainformoidulla kohtaamisella, jotta lapsen on mahdollista alkaa toipua kokemastaan traumasta turvallisessa ympäristössä. Tarkoituksena on myös lisätä traumatietoisuutta Suomessa, koska sitä on suomalaisella kasvatusta- ja opetuskentällä vielä valitettavan vähän. Tästä

on hyvänä esimerkkinä Nislinin ja Pesosen (2019) tekemä tutkimus, jonka tulokset osoittavat, että vielä opintojaan suorittavat ja valmistuneet opettajat kokivat haastetta erityisesti traumatisoituneiden lasten kohtaamisessa. Traumatietoisuus on valitettavan vähäistä siitä huolimatta, että traumatisoituminen pienten lasten keskuudessa on varsin yleistä (Costello ym., 2002). Aihetta on tutkittu kansainvälisesti, mutta traumainformoidun kohtaamisen tutkimus varhaiskasvatuksessa on kansainvälisestikin varsin nuorta. Aineistoni koostuu kymmenestä kansainvälisestä tutkimuksesta, jotka on tehty vuosina 2015–2022. Aihetta rajaavina tekijöinä olivat kohderyhmä eli 0–6-vuotiaat varhaiskasvatusikäiset lapset, näiden lasten ja heidän opettajiensa välinen vuorovaikutus sekä käsitteet: trauma, traumatisoituminen ja traumainformoitu kohtaaminen. Analyysimenetelmänä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja sen toteutusmuodoista teemoittelua.

Kun ajatellaan, millaisista tekijöistä lasten hyvinvointi koostuu, kyseessä ovat lopulta hyvin arkiset asiat (Kallinen ym., 2021), joita me aikuiset emme aina tule ajatelleeksi. Kallisen ja kumppaneiden (2021, s.4) tekemässä tutkimuksessa ”Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät” ääneen pääsivät lapset. Tutkimus osoitti, että muun muassa turvallisuus ja ”kuulluksi sekä ymmärretyksi tuleminen” ovat keskeisiä lasten hyvinvoinnin rakentajia. Niiden puuttuessa tai järkkyyessä lapsen pahoinvoinnin määrä voi olla hyvin syvää ja kauaskantoista. Yksi tärkeimpiä lapsuuden kokemuksia, jotka kannattelevat meitä aikuisina, on perusturvallisuus (Pihlaja, 2018a; Viheriälä & Rutanen, 2010). Sen vastakohtana turvattomassa kasvuympäristössä eläminen saattaa altistaa lasta liialliselle stressille, joka pitkittyessään altistaa lapsen traumatisoitumiselle (Viheriälä & Rutanen, 2010).

Tarkoitukseni on tällä systemaattisella kirjallisuuskatsauksella etsiä vastausta seuraaviin kysymyksiin: 1.) Mitkä tekijät saattavat aiheuttaa lapselle trauman eli johtaa hänen traumatisoitumiseensa? 2.) Miten aikaisemman tutkimuksen perusteella traumatisoituneen lapsen voi tunnistaa varhaiskasvatuksessa? 3.) Miten aikaisemman tutkimuksen perusteella varhaiskasvatuksessa voidaan turvata traumatisoituneelle lapselle turvallinen kohtaamisen tilanne traumainformoidun kohtaamisen avulla?

Trauma tapahtuu aina jossain kontekstissa. Tätä voisi verrata Väisäsen ja Lanasin (2021) esittämään näkökulmaan tieteellisessä artikkelissaan

”Dekontekstualisaatio kiusaamiskirjallisuudessa” eli kiusaamisen irrottaminen siitä yhteydestä, jossa sitä tapahtuu. Kuten kiusaaminen, myös trauma syntyy aina jossakin yhteydessä: kotona, koulussa tai yhteiskunnan vallitsevien olosuhteiden vaikutuksesta (Felitti, 1998 & 2019). Lapsella ei usein ole vaikutusmahdollisuuksia näihin olosuhteisiin oman asemansa vuoksi (Felitti, 1998 & 2019). Trauma ei täten ole vain yksilökeskeinen ilmiö, vaan siihen liittyy myös hyvin vahva yhteiskunnallinen näkökulma. Siksi keskityn tässä tutkielmassa jakamaan tietoa ja ymmärrystä traumasta käsitteenä, jotta me yhteisönä ymmärtäisimme oman toimintamme vaikutuksen sen synnyssä.

Usein se, mikä ei näy on sekä helppo piilottaa että muiden olla näkemättä. Trauma on sananmukaisesti edeltävän lauseen kaltainen. Se on lapsen kohdistuvasta kokonaisvaltaisesta vaikutuksesta huolimatta vaikeasti tunnistettava. Ajatus siitä, että lapsi pienestä pitäen kantaa tätä näkymätöntä taakkaa sisällään osaamatta kertoa, mikä hänellä on, tuntuu kohtuuttomalta. Tämän vuoksi on tärkeää tiedostaa maamme sotahistoria sekä sen sukupolvelta toiselle siirtyvä vaikutus unohtamatta maailmanlaajuisia Covid-pandemiaa sekä käynnissä olevaa Ukrainan sotaa. ”Vaietut traumaattiset kokemukset voivat siirtyä vanhemman ja lapsen suhteen kautta seuraavalle ja vielä sitäkin seuraaville sukupolville” (Viheriälä & Rutanen, 2010). Näin ollen monissa kodeissa kasvavat lapset ovat esimerkiksi sotatraumojen aiheuttaman taakan uusia kantajia, joita tulisi pyrkiä auttamaan toipumistyössä.

Lapsuuden trauma kehittyy vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa suoraan tai välillisesti ja käsittelemättömänä se myös siirtyy sukupolvelta toiselle (Viheriälä & Rutanen, 2010). Tämänkaltainen jatkumo tulisi mielestäni pystyä katkaisemaan ja uskon, että siihen auttaa tiedon lisäksi ymmärrys. Haluan osaltani osallistua katkaisemaan ylisukupolvisen trauman kierrettä, joka sisältää myös itselle tehdyt väkivaltateot eli itsemurhat. Omasta kokemuksestani voin todeta, että tässä työssä on erittäin tärkeää ennaltaehkäisevä näkökulma. Kun trauman jälki saadaan katkaistua varhaisessa vaiheessa, ehkäistään sen kroonistuminen sekä mahdollinen aikuisuudessa kehittyvä psyykinen ja fyysinen pahoinvointi. Lisäksi lapsuuden traumasta toipuminen aikuisiällä on pitkä ja raskas prosessi.

Avainasemassa tässä keskustelussa on ”Yhteinen kieli”, josta Sarvela ja Auvinen (2020) puhuvat samannimisessä kirjassaan. Minkä tahansa puhutun kielen taustalla on tarkoitus jonkin viestin välittämisestä toiselle, mutta ennen kaikkea tarkoitus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää. Traumainformoidun kohtaamisen ymmärtäminen sekä sen kielen opettelu on avainasemassa tämän yhteisen ymmärryksen löytymisessä kasvatusalan ammattilaisten ja sellaisten lasten välillä, jotka kantavat trauman taakkaa. Lainaan aineistoni tutkijoiden Ryanin, Lanen ja Powersin (2017, s.117) sanoja, jotka kiteyttävät hyvin trauman kohtaamisessa toisen oleellisen elementin: ”Jokaisen trauma uhrin välttämätön hoito alkaa aina turvallisuuden varmistamisesta sekä fyysisesti että psyykkisesti.”

Voimme ennaltaehkäisevästi tukea lastemme hyvinvointia rakentamalla yhdessä turvallisen ja ymmärtävän yhteiskunnan, joka kohtaa asukkaansa myötätunnolla ja yhteisen traumainformoidun kielen avulla kertomalla, että ”Tässä hetkessä ei ole mitään hätää”. Meillä, jotka työskentelemme lasten parissa varhaiskasvatuksessa, on etuoikeus olla viemässä tätä työtä eteenpäin.

2 TRAUMASTA SEN KOHTAAMISEEN

2.1 Trauma

Arkikielessä kuulee usein käytettävän trauman käsitettä viitatessa johonkin tapahtumaan, joka on ollut tunnepitoisuudeltaan hyvin voimakas ja järkyttävä tai poikkeuksellinen. Tämä määritelmä ei ole kovin kaukana totuudesta. Trauman käsitettä voidaan kuitenkin lähestyä kahdesta eri näkökulmasta; lääketieteellisestä ja psykologian näkökulmasta. Kumpikaan näistä ei sulje toistaan pois, vaan ne näkyvät ihmisessä vain eri tavalla. Lääketieteellisessä merkityksessä trauma (trauma) tarkoittaa kehoon kohdistuvaa fyysistä vauriota eli esimerkiksi väkivallan tai tapaturman aiheuttamaa fyysistä vammaa (DUODECIM Terveyskirjasto, 2016; Maanmieli & Sarvela, 2022). Psykologisessa määritelmässä traumalla (psychic trauma) tarkoitetaan juuri arkikielessäkin sivuttua tapahtumaa, joka on ihmisen mieltä järkyttävä ja arkielämästä poikkeava tapahtuma, joka aiheuttaa kehossa poikkeuksellisen stressireaktion (DUODECIM Terveyskirjasto, 2016; Maanmieli & Sarvela, 2022; van der Kolk & McFarlane 1996). Henkisen eli psyykkisen trauman syntyyn voivat olla syynä lapsuuden haitalliset kokemukset (ACE= Adverce childhood experince), kuten henkinen ja fyysinen väkivalta ja kodin epävakaat elinolosuhteet kuten esimerkiksi alkoholin ja huumeiden käyttö tai heitteillejätö (Felitti, 1998 & 2019). Yhteistä molemmille trauman määritelmille, että niin fyysiselle kuin psyykkisellekin traumalle, on niiden mieleen ja kehoon jättämä jälki. Erona määritelmien välillä on fyysisen trauman kehoon jättämä näkyvä jälki, joka psyykkisessä traumassa on näkymätön. Trauma voi syntyä myös kollektiivisesti jonkin järkyttävän tapahtuman, kuten sodan tai luonnonkatastrofin seurauksena (Viheriälä & Rutanen, 2010; Scheeringa, 2019)

Traumaa 70-luvulta lähtien tutkineen psykologin Bessel A. van der Kolkin (2005) mukaan lapsuudessa koettu trauma jättää lapseen muistijäljen, jolla on kauaskantoinen vaikutus hänen tulevaan elämäänsä (Shonkoff & Garner, 2012).

Tämän tutkimuksen kannalta on oleellista ymmärtää mistä trauma voi syntyä ja mitä se jättää molemmissa tapauksissa, niin lääketieteellisessä ja psykologisessa mielessä, jälkeensä lapsen kehoon ja mieleen. Tämän ymmärtäminen on oleellisessa asemassa kohdattaessa lasta traumainformoidusti (Nicholson ym., 2019). Voisin väittää samaa, kuten van der Kolk ja McFarlane (1996), että olisi enemmän epäluonnollista, jos lapsi ei reagoisi äärimmäiseen tunnekokemukseen mitenkään. On kuitenkin eri asia reagoida esimerkiksi pelon tunteen muodossa äkilliseen stressaavaan tilanteeseen. Tämänkaltainen tilanne voisi olla esimerkiksi hetki, jossa lapsi pelästyy laskiessaan pulkalla jyrkkää mäkeä alas, jolloin vauhti alkaa kiihtyä liian kovaksi. Tämä ei kuitenkaan todennäköisesti jätä häneen pitkäaikaista stressaavaa tilaa tai traumaa, vaan siitä selviää yleensä säikähdyksessä, kun aikuinen lohduttaa lasta ja kertoo, vaikka tilanne oli pelottava, niin mitään pahaa ei tapahtunut. Lisäksi rohkaisu yrittää laskemista uudelleen pienemmässä mäessä pelottavasta tilanteesta huolimatta, saattaa edesauttaa pelon pienenemistä. On myös hyvä muistaa, etteivät kaikki lapsuudessa koetut haitalliset kokemukset välttämättä aina johda traumatisoitumiseen (Karatekin & Hill, 2019; Viheriälä & Rutanen, 2010). Hyvin todennäköisesti ne kuitenkin johtavat mielenterveysongelmiin nuoruudessa (Karatekin & Hill, 2019). Seuraavaksi avaan hieman, miten traumaattinen kokemus vaikuttaa lapseen.

2.2 Traumatisoituminen

Traumaattinen kokemus vaikuttaa lapsen hermostolliseen kehitykseen aivoissa, mikä johtuu pääasiassa trauman aiheuttamasta stressireaktiosta (traumatic stress reaction) (Nicholson ym., 2019; Shonkoff & Garner, 2012). Toksinen eli jatkuva kuormittava stressi pitää kehon jatkuvassa ylivireystilassa ja on laadultaan haavoittavaa stressiä (Nicholson ym., 2019; Shonkoff & Garner, 2012; van der Kolk & McFarlane 1996). Lapsen vasta kehityksessä oleva hermostollinen säätelyjärjestelmä ei kestä jatkuvaa ylikuormitustilaa ja hänen neurobiologiassaan alkaa tapahtua muutoksia, joiden tarkoitus on suojata lasta jatkuvalta kuormittavalta stressiltä (van der Kolk & McFarlane 1996; Shonkoff & Garner, 2012). Tällöin lapsen aivoissa tapahtuu muutoksia, joiden seurauksena lapsen normaali aivojen neurobiologinen kehitys häiriintyy (Nicholson ym., 2019;

Shonkoff & Garner, 2012). Lapsen selvittyä traumaattisesta elämänvaiheesta tai tilanteesta häneen on jäänyt trauman jättämä muistijälki, joka ikään kuin koteloituu lapsen mieleen elettynä muistona, josta hän ei pääse sosiaalityöntekijä ja traumapsykoterapeutti Hippin (2023) mukaan nykyhetkessä eroon. Tämä jälki muistuttaa itsestään aktivoitumalla uudelleen tilanteissa, jotka muistuttavat aikaisemmasta traumaattisesta tilanteesta.

Yksi näistä traumatisoitumisen aiheuttamista jälkitiloista, joka koskee kaikkia ikäryhmiä, on traumaperäinen stressihäiriö (Hipp, 2023; Huttunen, 2018) (PTSD= Posttraumatic stress disorder). Traumaperäinen stressihäiriön on van der Kolkin ja McFarlanen (1996) mukaan yleinen diagnoosi. Scheeringanin tekemä (2019) määrällinen tutkimus osoitti, että traumaperäisen stressihäiriön ja lasten traumaattisen kokemusten välillä on yhteys. Traumaperäinen stressihäiriö aktivoituu hermoston tasolla ja synnyttää usein lapsen kehossa pakene ja taistele -reaktion, mikä aiheuttaa pelkoa nykyhetkessä (Nicholson ym., 2019; van der Kolk & McFarlane 1996). Tällöin traumamuistoa elävä lapsi kokee saman traumaattisen tapahtuman uudelleen nykyhetkessä ymmärtämättä, ettei se tapahdu tässä ja nyt (Nicholson ym., 2019; van der Kolk & McFarlane 1996). Van der Kolkin & McFarlanen (1996, s.7) sanojen mukaan:

” The core issue is the inability to integrate the reality of particular [traumatic] experiences, and the resulting repetitive replaying of the trauma in images, behaviors, feelings, physiological states, and interpersonal relationships. Thus, in dealing with traumatized people, it is critical to examine where they have become ”stuck” – .”

Tämä on trauman haastavin ominaisuus, koska traumatisoitunut ei kykene todentamaan hänelle tapahtuneiden kokemusten todellisuutta. Sen vuoksi ne jäävät elämään traumaattisina muistoina hänen sisälleen ja toistuvat tilanteissa, jotka muistuttavat vastaavasta hetkestä. Nicholsonin ja muiden tutkijoiden (2019, s.114). sanoin voi todeta, että:

”Children with a trauma history have difficulty being present in the moment.”

Traumatisoituneen lapsen palauttaminen tähän hetkeen vaatii uskoakseni sensitiivistä kohtaamista kuten traumainformoitua kohtaamista sekä lapsen olotilan tunnistamista ja ymmärtämistä tilanteissa, joihin hän on ”juuttunut” nykyhetkessä (van der Kolkin & McFarlanen (1996, s.7). Tällöin lapsi pääsee

toipumaan kokemuksistaan ja saa elettyä trauman aiheuttaman jäljen pois tässä hetkessä kohtaamisen avulla (Katso kaavio 1).

Van der Kolkin (2005) mukaan traumatisoituneet lapset kokevat haasteita erilaisissa sosiaalisissa ja vuorovaikutusta vaativissa tilanteissa, ihmissuhteiden ylläpidossa, tunnesäätelyssä sekä aggression hallinnassa. Toisin sanoen tämän kehityksellisen häiriön tuloksena lapsella voi esiintyä sosioemotionaalisen käyttäytymisen häiriöitä (Shonkoff & Garner, 2012). Suojataksemme lasta näiltä kehityshäiriöiltä, olisi lapsella oltava mahdollisuus turvalliseen lapsuuteen. Lapsella tulisi olla mahdollisuus harjoitella sopivissa mittasuhteissa erilaisia tunteita herättäviä tilanteita, jotka ovat vaatimustasoltaan hänen kehitystasonsa mukaisia.

2.3 Traumainformoitu kohtaaminen

Traumainformoidulle kohtaamiselle on tunnusomaista yhteinen vuorovaikutus tässä tapauksessa kasvattajan ja lapsen välillä, jossa kaikki lapsen hoitoon ja opetukseen osallistuvat kasvattajat toimivat lapsen kanssa traumasensitiivisesti sekä ovat traumatietoisia (Holopainen ym., 2021). Toisin sanoen heillä on tarvittava tieto siitä, miten trauma vaikuttaa lapsen kehitykseen sekä nykyhetkessä elämisen vaikeuteen ja he osaavat hyödyntää tätä tietoa kohtaamalla lapsen traumasensitiivisesti (Nicholson, Perez & Kurtz, 2019). Traumainformoitu kohtaaminen on käsitteenä laaja, sillä se on edellytys traumatietoiselle ja sensitiiviselle toiminnalle (Holopainen ym., 2021). Koko järjestelmän eli kaikkien yhteiskunnan eri toimijoiden tulee olla ensin traumainformoituja, jotta kaikki toimijat osaavat toimia traumatietoisesti ja sensitiivisesti (Sarvela, 2020). Tässä tutkielmassa keskitys kuitenkin tarkastelemaan traumainformoidun kohtaamisen vaikutuksia traumatisoituneen lapsen kohtaamisessa varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Traumainformoitu kohtaaminen ilmenee varhaiskasvatuksessa tilanteissa, joissa lapsi kokee jonkin tilanteen muistuttavan aikaisemmin koettua traumaattista tilannetta, mikä ikään kuin palauttaa eli triggeröi lapsen takaisin tähän traumaattiseen muistoon sekä mielen että kehon tasolla, (Pelkonen & Sarvela, 2020; van der Kolk & McFarlane, 1996). Tämänkaltaisessa hetkessä vuorovaikutuksen tulisi olla traumainformoitua (Katso kuvio 1). Tällöin kasvattaja

pyrkii toimimaan traumasensitiivisesti ja palauttamaan lapsen tietoisuuden takaisin tähän hetkeen, ilmaisemalla, että lapsi on turvassa eikä tässä hetkessä ole mitään hätää (Nicholson ym., 2019). Näin lapsi kokee aikuisen tukemana turvaa ja pääsee pois pelottavasta traumamuistostaan (Nicholson ym., 2019). Tämänkaltainen kohtaaminen vaatii molemminpuolista luottamusta. Pitkäaikaisena tavoitteena traumainformoiduilla kohtaamisilla on lapsen traumasta toipumisen edesauttaminen sekä resilienssin eli henkisen kestävyuden kasvattaminen (Nicholson ym., 2019). Seuraavassa katkelmassa Nicholson ja kumppanit (2019, s. 67–68) kuvaavat tilannetta traumainformoidusta kohtaamisesta esikouluympäristössä:

“Three-year-old Alisa was playing at the water table in her preschool classroom when Jenna, another child in the class, arrived with her mother. Jenna immediately ran up to the water table and started playing with Alisa. While Jenna was engaged, her mother quickly left the room without telling Jenna that she was leaving. When Jenna turned around and soon learned that her mother was gone, she began crying for her mom inconsolably, “Mama, mama, where did my mama go?” A “disappearing mom” was a major stress trigger for Alisa—whose mother died unexpectedly when she was four months old from an appendicitis attack. Alisa immediately looked distressed, began itching her head, and finally when she couldn’t handle the stress anymore, turned and ran to her teacher and collapsed into her lap with a shaking body. Her teacher reassured Alisa that she was safe, that the teachers would never leave without telling her first, and that her father was coming to pick her up as he always did at the end of the day. This allowed Alisa to calm down, to return to playing at the water table, and to stop itching her head. Later, her teacher shared her observation with dad explaining that if he saw Alisa itching, he could try providing her with some reassurance of her safety and his presence and that they would do the same at preschool.”

Katkelmasta käy hyvin ilmi, että on tärkeää tuntea lapsen tausta ja osata reagoida tapahtuneeseen kysymällä itseltään mistä tämä reaktio johtuu. Tämän jälkeen on mahdollista kohdata lapsi traumasensitiivisesti vakuuttamalla lapselle, että hän on turvassa nyt, minkä avulla lapsi palaa traumamuistostaan takaisin tähän hetkeen (Nicholson ym., 2019). Ohjeistamalla isää, kasvattajat voivat tukea Alisan toipumista myös kotona, minkä vaikutuksesta on mahdollista, että ajan kanssa Alisan itselleen haitallinen käytös, pään raapiminen, laantuu ja hän alkaa toipua traumasta (Katso kuvio 1).

Traumainformoitu kohtaaminen on esisijaisesti kehitetty terveydenhuollon kohtaamisiin Yhdysvalloissa (Sarvela, 2023), minkä jälkeen sitä on alettu soveltaa myös kasvatus ja opetustarkoituksiin (SAMSHA, 2014 & Nicholson ym.,

2019). Varhaiskasvatukseen traumainformoitu kohtaaminen on tarkoitettu tukemaan lapsen normaalia kehitystä, joka tutkimusten mukaan häiriintyy trauman vuoksi. Trauma vaikuttaa lapsen neurobiologiseen kehitykseen, minkä seurauksena esimerkiksi lapsen terveiden vuorovaikutussuhteiden muodostaminen vaikeutuu ja tunteiden ilmaisu, sekä omien ja muiden tunteiden ymmärtäminen heikkenevät. (Nicholson ym., 2019, s. viii.) Traumalla ei ole missään muussa elämän niin perustavanlaatuisia vaikutuksia ihmisen kehitykseen kuin lapsuudessa, vaikka aivojen neurologinen kehitys jatkuu läpi elämän, se on vilkkainta juuri lapsuudessa (Nicholson ym., 2019). Fellittin ja muiden tutkijoiden (1998 & 2019) tutkimukset osoittavat, että lapsuuden haitalliset kokemukset ovat kansainvälisesti merkittävä trauman aiheuttava tekijä (Fellitti ym., 1998 & 2019) ja niiden kokeminen on erittäin yleistä kansainvälisesti. Tämän vuoksi traumainformoitua kohtaamista on alettu kehittää ehkäisemään trauman aiheuttamaa kauaskantoista jälkeä (SAMHSA, 2014) ja edesauttamaan ylisukupolvisen trauman katkaisussa (Katso kuvio 1).

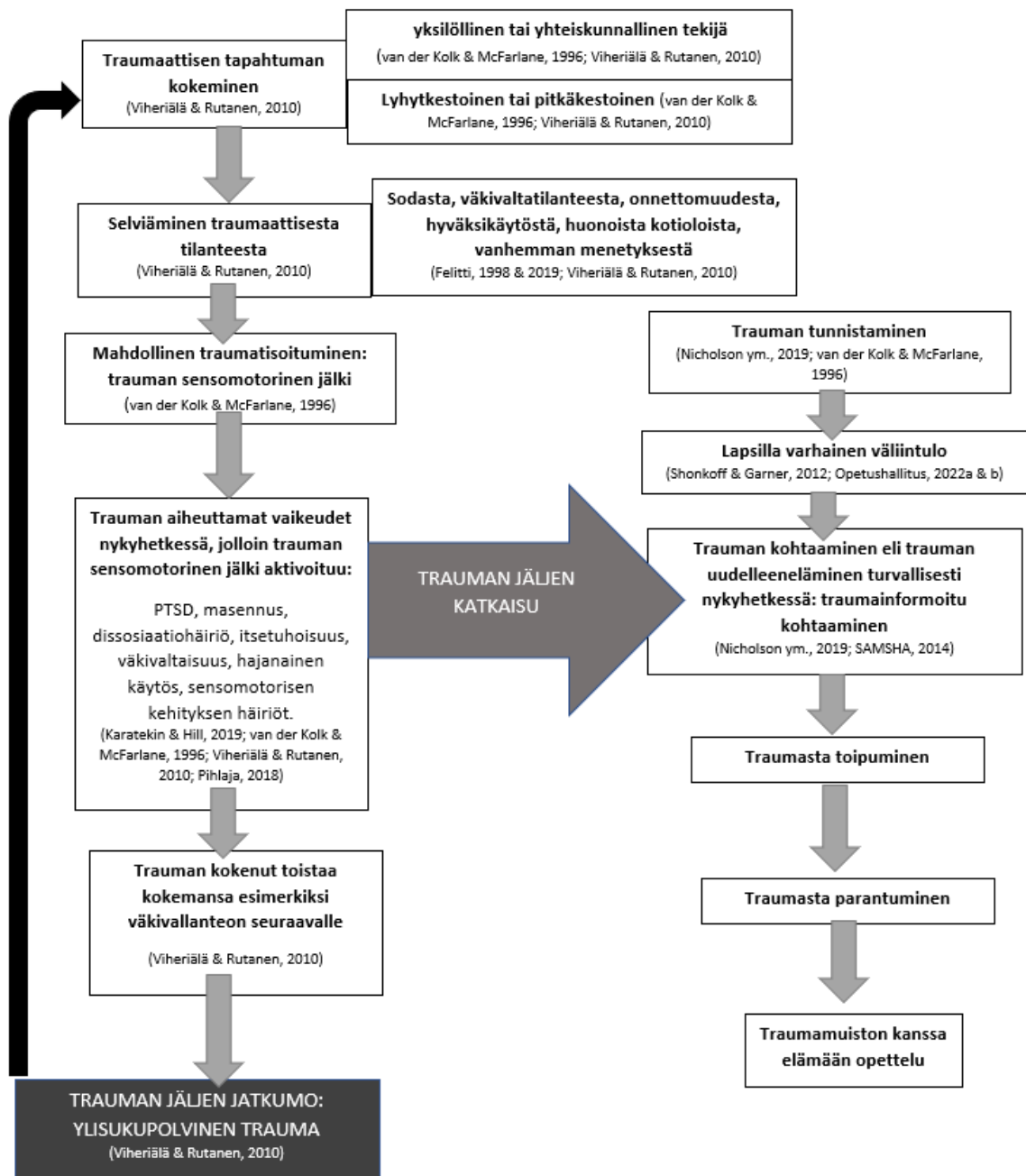
Traumatietoisuuden levittäminen todennäköisesti edesauttaa traumainformoidun kohtaamisen yleistymistä varhaiskasvatuksessa. Tiedon yleistyessä voisi olettaa, että traumainformoidun kohtaamisen ottaminen osaksi käytännön työtä lisääntyy, ja näin siitä tulee ajan kuluessa normaali osa varhaiskasvatuksen arkea ja rutiineja. Traumainformoitu lähestymistapa on myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden inklusiivisen arvomaailman mukainen (Opetushallitus, 2022, s. 7). Tämä arvomaailma pohjautuu varhaiskasvatustalakiin (541/2018), jonka mukaan:

”Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys.”

Traumainformoitu kohtaaminen edistää näitä varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvomaailman periaatteita, sillä se on eduksi kaikille lapsille, ei vain trauman kokeneille. Siinä pyritään kohtaamaan jokainen lapsi sensitiivisesti yksilönä ottaen huomioon hänen aikaisemmat elämäkokemuksensa sekä tukemaan häntä niistä nousevia vaikeuksia kohdatessaan (Nicholson ym., 2019).

KUVIO 1. Trauman eri vaiheet

(Felitti, 1998 & 2019; Karatekin & Hill, 2019; van der Kolk & McFarlane, 1996; Opetushallitus, 2022a & b; Shonkoff & Garner, 2012; Viheriälä & Rutanen, 2010).

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää aikaisempien tutkimusten avulla kasvatusalan ammattilaisen mahdollisuutta tunnistaa traumatisoitunut lapsi varhaiskasvatuksessa ja tukea häntä tarvittavilla keinolla kuten traumainformoidulla kohtaamisella. Pitkäaikaisempina tavoitteena on olla edesauttamassa ylisukupolvisen trauman katkaisussa sekä lasten hyvinvoinnin edistämisessä tiedon lisäämisellä traumasta ja traumainformoidusta kohtaamisesta. Traumainformoitu on käsitteenä ainakin Suomessa uusi, eikä siitä ole tehty kovinkaan paljon tutkimusta verrattuna esimerkiksi Yhdysvalloissa tehtyyn tutkimukseen (Holopainen ym., 2019).

Asettamani tutkimuskysymykset aiheesta:

1. Mitkä tekijät saattavat aiheuttaa lapselle trauman eli johtaa hänen traumatisoitumiseensa?
2. Miten aikaisemman tutkimuksen perusteella traumatisoituneen lapsen voi tunnistaa varhaiskasvatuksessa?
3. Miten aikaisemman tutkimuksen perusteella varhaiskasvatuksessa voidaan turvata traumatisoituneelle lapselle turvallinen kohtaamisen tilanne traumainformoidun kohtaamisen avulla?

3.2 Tutkimusmenetelmät

Lähestyn tutkittavaa aihetta laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmin käyttäen tutkimusmenetelmänä systemaattista kirjallisuuskatsausta. Analysoin aikaisempia tutkimuksia aiheestani eli trauman kokeneen lapsen traumainformoidusta kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Johansson, 2007). Tämänkaltaiset

menetelmävalinnat ovat tyypillisiä ihmistieteissä, kuten kasvatustieteessä, jossa tutkittavaa aihetta lähestytään numeerisen aineiston sijaan empiirisellä aineistolla, josta tyypillisesti esitetään Juhilan sanoin (2021) ”mitä- ja miten-kysymyksiä”. Tarkoitukseni on etsiä aineistosta tutkittavaan aiheeseen liittyviä samankaltaisuuksia käyttäen aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoista teemoittelu (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 79). Lisäksi esitän tutkimuskysymyksissäni analyysivetoisia miten-kysymyksiä (Juhila, 2021). Niiden avulla pyrin löytämään vastauksia tutkimusongelmaani systemaattisesti keräämästäni aineistosta, joka koostuu vertaisarvioituista tieteellisistä artikkeleista. Selkeän ja rajatun tutkimusaineiston muodostamiseksi kartoitan tutkimusaineistoani valittaessani lisäksi missä, miten ja milloin kyseinen tieteellinen tutkimus on tehty.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus valikoitui menetelmäksi siksi, että sen avulla on hyvinkin järjestelmällisen prosessin kautta mahdollista saada selville, kuinka laajasti trauman kokeneen lapsen traumainformoitua kohtaamista on tutkittu niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin ja minkälaisia menetelmiä näissä tutkimuksissa on käytetty (Johansson, 2007). Tämä tieto on erittäin merkityksellistä, kun ajatellaan, että aion jatkaa aiheen parissa myös gradututkielmassa. Näin olen jo tämän katsauksen avulla perehtynyt aikaisempaan tutkimukseen. Tämän jälkeen on mahdollista jatkaa empiirisen aineiston keruuseen sen perusteella, mikä nousee analyysini lopputuloksena keskeiseksi jatkotutkimuksen kohteeksi.

Tutkimusmenetelmänä systemaattinen kirjallisuuskatsaus, on toissijainen tutkimus, jonka tavoitteena on koota tutkimustuloksia, jo olemassa olevista tutkimuksista, joita analysoimalla nämä kootut tulokset saadaan selville (Johansson, 2007). Toteutan systemaattisen kirjallisuuskatsauksen Finkin (2005) mallia mukaisesti. Ensin asetan tutkimuskysymykset, jonka jälkeen valitsen tietokannat. Kolmannessa vaiheessa, ennen tiedonhaku, valitsen toimivat hakutermit. Nämä edesauttavat parhaan mahdollisen aineiston löytymisessä, mikä vastaa asettamiini tutkimuskysymyksiin. Neljännessä vaiheessa tarkastan aineistoni kriteereistä tutkimusvuoden ja -maan, jotta aineistosta tulee mahdollisimman yhtenäinen. Tämän jälkeen seulon hakutuloksista aineistoon parhaiten sopivat artikkelit aineiston tieteellisen laadun takaamiseksi. Tässä

vaiheessa kiinnitän huomiota siihen, että aineisto vastaa tutkimuskysymyksiini sekä artikkeleiden sisältö on vertaisarvioitua. Tutkimusaineistoksi valikoidaan perinteisesti tarkasti rajatun ja seulotun haun tuloksena vain luotettavia vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita tutkittavasta aiheesta (Johansson, 2007). Johanssonin (2007) mukaan näin on mahdollista selvittää miten, tutkittavaa aihetta on aikaisemmin tutkittu ja mitä tuloksia tutkimuksista on saatu selville. En siis kerää tähän tutkimukseen uutta empiiristä aineistoa. Viimeisessä vaiheessa analysoin aikaisemmin julkaistujen tieteellisten artikkeleiden avulla, mitä tutkimuksissa on saatu selville trauman kokeneen lapsen traumainformoidusta kohtaamisesta varhaiskasvatuksessa aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Valitsin analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin tavoista *teemoittelun* sen vuoksi, että se palvelee parhaiten aineistoni analyysissä, koska sen avulla minun on mahdollista muodostaa aineistosta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 80) ”*teoreettinen kokonaisuus*”. Tämä mahdollistaa asettamieni tutkimuskysymysten perusteella aineiston hyvin syvällisen analysoinnin eikä analyysini jää pintapuoliseksi, kuten ymmärtääkseni esimerkiksi luokittelun lopputuloksena tapahtuu (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemoittelun avulla on mahdollista muodostaa aineistosta löytyviä erilaisia aiheyytyyppejä eli teemoja sen mukaan, miten niitä analyysin edetessä nousee esille (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Teemojen sisällöt riippuvat siitä, minkälaisia tutkimustuloksia aineistoni tieteelliset tutkimukset sisältävät peilattessani niitä tutkimuskysymyksiini. Analyysini lopputulos riippuu siis täysin tutkimusaineistoni sisällöstä.

3.3 Tutkimusaineisto

Hain systemaattisen tiedonhaun avulla vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini. Aineiston hakua rajaavina tekijöinä toimivat tutkittava aihe, kohderyhmä eli varhaiskasvatukseen 0–6-vuotiaat lapset (sisältää esiopetuksen) sekä käsitteet traumainformoitu kohtaaminen ja trauma. Tämän avulla pyrin varmistamaan, että mitä tarkemmin aihe vastaa esittämiini tutkimuskysymyksiin sitä systemaattisempi katsauksesta tulee. Kaikkien artikkeleiden tuli olla vertaisarvioituja niiden luotettavuuden takaamiseksi.

Lähdin toteuttamaan aineistonhakua valitsemalla tietokannat sekä määrittelemällä hakulausekkeet, joiden sisältö tuki tutkittavaa aihetta (Taulukko

1). Apuna hakulausekkeiden teossa käytin keskeisiä käsitteitä: traumainformoitu kohtaaminen (trauma-informed approach), lapsi (young child), päiväkotiki, esikoulu ja varhaiskasvatus (kindergarden, preschool and early childhood education). Käytin hauissa sekä suomenkielisiä että englanninkielisiä hakulausekkeita. Muodostin näistä hakulausekkeita käyttämällä katkaisu merkkiä * sekä boolean operaattoreita AND, OR ja NOT. Boolean operaattoreista AND tuotti parhaan rajauksen ja tuloksia. OR operaattorilla tuli liian laajoja hakutuloksia ja NOT rajasi liikaa. Suomenkielisillä hakulausekkeilla tuloksia ei tullut tai ne olivat hyvin vähäisiä. Seuraavat käyttämäni hakulausekkeet tuottivat potentiaalista materiaalia, joista tutkimusaineisto muodostui. Käytin hakulausekkeina traumainformoitu*, Trauma-informed approach*, Trauma-informed approach AND young child*, Trauma-informed approach AND kindergarden*, Trauma-informed approach* AND preschool* sekä Psychic trauma in children – Treatment. Lisäksi hain teoksia nimekkäiden alan tutkijoiden nimillä kuten Bessel van der Kolk. Eniten työtä tuotti itse käsitteen traumainformoitu (trauma-informed) englanninkielisen vastineen löytäminen (Holopainen ym., 2019), jonka löydettyäni hakulauseke muodostui toimivaksi.

TAULUKKO 1. Hakuprosessissa käytetyt tietokannat, lausekkeet ja tulosten lukumäärä 17.-23.10.2022 välisenä aikana

Hakukone/tietokanta (tieteenala)	Hakulauseke	Tulokset yhteensä	Vertaisarvioidut artikkelit
Andor (monitieteinen)	traumainformoitu*	5	1
Finna (monitieteinen)	trauma-informed approach AND young child*	319	205
Proquest (education collection) (kasvatustiede)	traumainformoitu*	27	1
	trauma-informed approach AND young child*	6	0
	trauma-informed approach AND young child*	748	746
	trauma-informed approach AND preschool*	147	146
	trauma-informed approach AND early childhood education*	548	547
Ebesco (Education research complete) (kasvatustiede)	trauma-informed approach AND young child*	7	7
	trauma-informed approach AND preschool*	3	3

Tarjolla olevista tietokannoista päätin käyttää kolmea tietokantaa, yhtä kotimaista ja kahta ulkomaista tietokantaa. Yksi oli Tampereen yliopiston

kirjaston hakukone Andor, joka sisältää niin kotimaisia kuin kansainvälisiä painettuja ja elektronisia aineistoja. Sieltä ei löydy kaikkien tietokantojen sisältöä, joten laajensin hakuani käyttäen kasvatustieteen oppaasta löytyviä tietokantoja (Taulukko 1) kuten Finna, Proquest ja Ebesco. Yliopiston Andor tietokannan hakutuloksena löytyi vertaisarvioituja artikkeleita 205. Tilanne oli täysin toinen, kun tein haun kasvatustieteen kokoelmätietokannasta Proquestista, josta löytyy myös kansainvälisiä artikkeleita. Hakujen määrä saattoi vaihdella päivittäin, vaikka käytti täysin samaa hakulauseketta. Tässä ilmoittamani hakutulokset ovat siis tekemästani hausta, jonka olen suorittanut 17.-23.10.2022 välisenä aikana (Taulukko 1).

Käyttämälläni hakulausekkeella trauma- informed approach AND young child* hakuja tuli yhteensä 748, joista tieteellisten lehtien vertaisarvioituja julkaisuja oli 746, kirjoja 1 ja aikakauslehtiä 1 (Taulukko 1). Hakutuloksista kävin läpi aineistoa ajatellen kaikki vertaisarvioidut artikkelit. Seuloin aineistosta pois artikkelit Finkin (2005) mallin neljännen vaiheen mukaisesti, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiini, eivät olleet vertaisarvioituja tai jos siitä oli epäselvyyttä. Huomasin seulontaa tehdessäni, että lähes kaikki aineistoon sopivat tutkimukset olivat tehty Yhdysvalloissa ja vuosien 2015–2022 välillä, joka teki niiden osalta rajauksen selkeäksi. Hakukriteereitani noudattaessa aineistoon soveltuvia artikkeleita löytyi yhteensä 15 kappaletta, joista valitsin aineistoon parhaimmat kymmenen. Näin sain koostettua yhtenäisen aineiston (Taulukko 2).

Kävin haun tulokset läpi ensin otsikkotasolla ja, jos otsikko vaikutti vahvasti liittyvän aiheeseen, luin lyhennelmän. Näin etenin systemaattisesti hakutulosten jokaisen artikkelin yksitellen läpi. Aineistoon valikoitui yhteensä kymmenen artikkelia (Taulukko 2). Traumainformoidun kohtaamisen tutkimus on löytämäni tutkimusten perusteella hyvin nuorta, sillä löytämänäni tutkimukset ovat kaikki tehty vuosien 2015–2022 aikana. Tämän vuoksi itse tutkimusvuoden rajaaminen ei mielestäni ollut tarpeellista. Sen sijaan tutkimusmaan rajaamisen näin tarpeellisena, sillä se vaikuttaa tulosten vertailukelpoisuuteen.

Jos artikkelin otsikko ei antanut varmuutta siitä, sopiiko artikkeli aineistooni, tutkin artikkelin sisältämiä avainsanoja ja luin tiivistelmän. Tämä usein selvensi,

TAULUKKO 2. Valittu aineisto

Tutkimuksen tekijä, tutkimuspaikka, -vuosi ja -menetelmä	Artikkelin nimi	Aihe
1.) Holmes, Levy, Smith, Pinne & Neese. USA, 2015, Määrällinen	A Model for Creating a Supportive Trauma-Informed Culture for Children in Preschool Settings.	Traumatisoitunut lapsi, varhaislapsuuden trauma traumainformoidun kohtaamisen kulttuuri, esikoulu.
2.) Shamblin, Graham & Bianco, USA, 2016	Creating Trauma-Informed Schools for Rural Appalachia: The Partnerships Program for Enhancing Resiliency, Confidence and Workforce Development in Early Childhood Education	Traumatisoitunut lapsi, traumatietoinen kohtaamisen (koulutus), esikoulu ja koulu, varhaiskasvatuksen opettajat ja esikouluikäiset lapset, varhaiskasvatus.
3.) Ryan, Lane & Powers, USA, 2017, Laadullinen	A Multidisciplinary Model for Treating Complex Trauma in Early Childhood.	Traumatisoitunut lapsi, traumainformoitu kohtaaminen, varhaiskasvatus, esikoulu, varhaislapsuuden kompleksinen trauma, traumainformoitu leikki.
4.) Cummings, Addante, Swindell & Meadan, USA, 2017 Laadullinen	Creating Supportive Environments for Children Who have had Exposure to Traumatic Events	Traumatisoitunut lapsi, traumainformoitu kohtaaminen, varhaiskasvatus.
5.) Sciaraffa, Zeanah & Zeanah, USA, 2018, Laadullinen	Understanding and Promoting Resilience in the Context of Adverse Childhood Experiences	Traumatisoitunut lapsi, varhaiskasvatus, traumainformoitu kohtaaminen, resilienssi ja itsetunto.
6.) Loomis, A., USA, 2018, Laadullinen	The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research.	Traumatisoitunut lapsi, traumainformoitu ohjelma, esikoulu.
7.) Bartlett & Smith, USA, 2019 Laadullinen	The role of early care and education in addressing early childhood trauma	Traumatisoitunut lapsi (varhaislapsuuden trauma), traumainformoitu kohtaaminen, varhaiskasvatus.
8.) Vericat Rocha & Ruitenberg, Kanada, 2019 Kirjallisuuskatsaus	Trauma-informed practices in early childhood education: Contributions, limitations, and ethical considerations	Traumatisoitunut lapsi, traumainformoidun kohtaamisen hyödyt ja rajoitteet, varhaiskasvatus.
9.) Loomis & Felt, USA, 2021, Määrällinen	Knowledge, Skills, and Self-reflection: Linking Trauma Training Content to Trauma-Informed Attitudes and Stress in Preschool Teachers and Staff	Varhaiskasvatus, traumainformoitu kohtaaminen (taidot, itsereflektio, asenteet, stressi ja lisäkoulutus), traumatisoitunut lapsi.
10.) Chudzik, Corr & Wolowiec-Fisher USA, 2022, Mixed Method	Trauma: Early Childhood Special Education Teachers' Attitudes and Experiences	Traumainformoitu kohtaaminen ja trauma (asenteet sekä kokemukset), varhaiskasvatuksen erityisopettajat, traumatisoitunut lapsi, varhaiskasvatus.

seulonko artikkelin pois vai otanko sen mukaan valmiiseen aineistoon. Tämänkaltainen artikkeli (Taulukko 2) oli (Sciaraffa, Zeanah & Zeanah, 2018) ”Understanding and Promoting Resilience in the Context of Adversal Childhood Experiences” eli vapaasti suomennettuna ”Resilienssin ymmärtäminen ja edistäminen haitallisten lapsuudenkokemusten kontekstissa”. Otsikko antoi olettaa, että artikkelin sisältö vastaisi tutkimaani aihetta, mutta ei välttämättä ihan täysin. Tässä tapauksessa varmistin avainsanat ja luin tiivistelmän. Tämä vahvisti

ajatukseni, siitä että artikkelissa tutkitaan sitä, miten varhaiskasvattaja voi tukea esimerkiksi traumatisoituneen lapsen henkisen kestävyiden ja itsetunnon kasvua muun muassa traumainformoidun kohtaamisen avulla. Kyseisen artikkelin valikoitui mukaan tutkimuksen aineistoon.

Perehdyttyäni tutkimusaineistoon voin todeta, että traumainformoitua kohtaamista varhaiskasvatuksessa on tutkittu hyvin vähän, jos lainkaan suomalaisessa tutkimuksessa (Finna, 2022), joten aineistoni koostuu täysin kansainvälisistä tutkimuksista. Tämä asettaa tulosten vertailukelpoisuuden suoraan kotimaiseen kasvatuskenttään haasteeksi, koska varhaiskasvatuksen malli on erilainen eri maissa.

3.4 Aineiston analyysi

Valitsin tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Toteutin aineiston analyysissä sisällönanalyysin toteutustavoista teemottelua (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Analysoin aineistoa yksi tutkimuskysymys ja aineiston tutkimus kerrallaan käyden näin läpi yksitellen aineistoni kaikki kymmenen tutkimusta. Etenin näin jokaisen tutkimuskysymyksen kohdalla systemaattisesti analyysini loppuun asti. Lähdin etsimään aineistosta esittämiini tutkimuskysymyksiin liittyen samankaltaisuuksia, joista aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla pyrin löytämään yhteneviä teemoja teemoittelun avulla. Nämä teemat nousivat analyysin tuloksena eivätkä olleet ennalta päätettyjä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Valitsin esille nousevien teemojen joukosta ne, jotka ohjasivat minua parhaiten löytämään vastauksen tutkimuskysymyksiini, jotka olen esittänyt luvussa 3.1 (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tällä analyysimenetelmällä tavoitteenani oli luoda tutkittavasta ilmiöstä ymmärrettävä kuvaus ytimekkäässä muodossa käyttäen induktiivista päättelyä eli tekemällä aineistosta yksityiskohtaisia havaintoja ja edeten niistä kohti yleistä päätelmää (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Käytin aineistoa analysoidessani aineistolähtöisen sisällönanalyysin yhdysvaltalaisista perinnettä (Tuomi & Sarajärvi, 2018), jossa aineisto analysoidaan kolmen eri vaiheen läpi. Toisin sanoen ensin aineistosta etsitään alkuperäisilmauksia, jotka pelkistetään eli redusoidaan. Sitten pelkistetyt ilmaukset ryhmitellään eli klusteroidaan niiden yhtäläisyyksien perusteella

erilaisin teemoihin (Liite 1, 2 ja 3). Lopuksi teemat käsitteellistetään eli abstrahoidaan teoreettisiksi käsitteiksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Päädyin tähän tapaan, koska mielestäni se palveli parhaiten asettamiini tutkimuskysymyksiin vastaamisessa.

Tarkoitukseni ei ollut esittää valmista oletusta eli hypoteesia tutkittavasta aiheesta, toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa on tapana, vaan luoda ymmärrys tutkittavaa ilmiötä kohtaan esittämällä avoimia kysymyksiä tutkittavasta aiheesta (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Juhila, 2021; Alasuutari, 1999). En usko, että tätä ymmärrystä kavensi se, että tutkimusta aiheesta ei ollut tehty Suomessa. Päinvastoin koin, että ymmärrykseni traumainformoidusta kohtaamisesta laajeni, kansainvälisten tutkimusten tuloksia analysoidessani. Ajattelin näin, sillä Pelkosen ja Sarvelan (2020) mukaan trauman on sanottu olevan ilmiö, joka koskettaa meitä maailmanlaajuisesti.

Tosin trauma ei synny irrallisena kontekstista, vaan se syntyy aina jossain yhteydessä (Felitti, 1998 & 2019). Yhteyttä, jossa trauma tapahtuu, ei voi jättää huomiotta. Tämä aiheuttaa vaihtelua eri maiden välillä, enkä voinut verrata suoraan Yhdysvalloissa syntynyttä traumakokemusta suomalaiseen kontekstiin. Jokaisella maalla on aina oma historiansa, jolla on ainutlaatuinen vaikutus kansaansa. Yritin kuitenkin ymmärtää traumaa ilmiötä selvittäen, kuinka voimme tunnistaa trauman kokeneen lapsen varhaiskasvatuksessa ja lähestyä häntä siten, että lapsi kokee olonsa turvalliseksi kohtaamisen tilanteessa. Uskon tämän ymmärryksen löytyvän sieltä, missä traumaa on koettu ja tutkittu eli kaikkialta, missä on ihmisiä ja vuorovaikutusta (Pelkonen & Sarvela, 2020).

4 YMMÄRRYKSEN MERKITYS TURVALLISESSA KOHTAAMISEN TILANTEESSA

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa on tavoitteena selvittää aikaisemman tutkimuksen avulla kasvatustieteen ammattilaisen mahdollisuutta tunnistaa traumatisoitunut lapsi varhaiskasvatuksessa ja tukea häntä tarvittavilla keinolla kuten traumainformoidulla kohtaamisella, jotta lapsella olisi mahdollisuus alkaa toipumaan kokemastaan turvallisessa ympäristössä. Tarkastelen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla aineistosta saamiani tuloksia asettamani tutkimuskysymys kerrallaan sekä avaamalla tuloksissa löytyneitä avaintemoja sekä pääluokkia.

4.1 Lapsen traumatisoitumiseen johtavat kokemukset

Kahdeksan kymmenestä aineiston artikkelista alkoi lähes samankaltaisella ajatuksella kuin mitä Ryan, Lane & Powers (2017, s. 111) esittivät tutkimuksessaan:

” Between 2008 and 2012, children from birth to 4 years old were the largest subgroup of maltreated children under age 18 in the United States”.

Lapsen varhaisiällä koettu traumatisoituminen näyttää olevan kaikista ikävaiheista yleisintä. Tilanteet, jotka johtavat lapsen varhaiseen traumatisoitumiseen ovat aineiston mukaan yleensä lapseen suorassa tai epäsuorassa haitallisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvia. Loomisin (2018, s. 135) tutkimuksesta löytämäni yhden alkuperäisen ilmauksen mukaan lapsi yleensä traumatisoituu tilanteissa, jotka sisältävät

” --physical, sexual, emotional abuse and neglect, as well as indirect trauma, such as witnessing a caregiver being abused or witnessing community violence.”

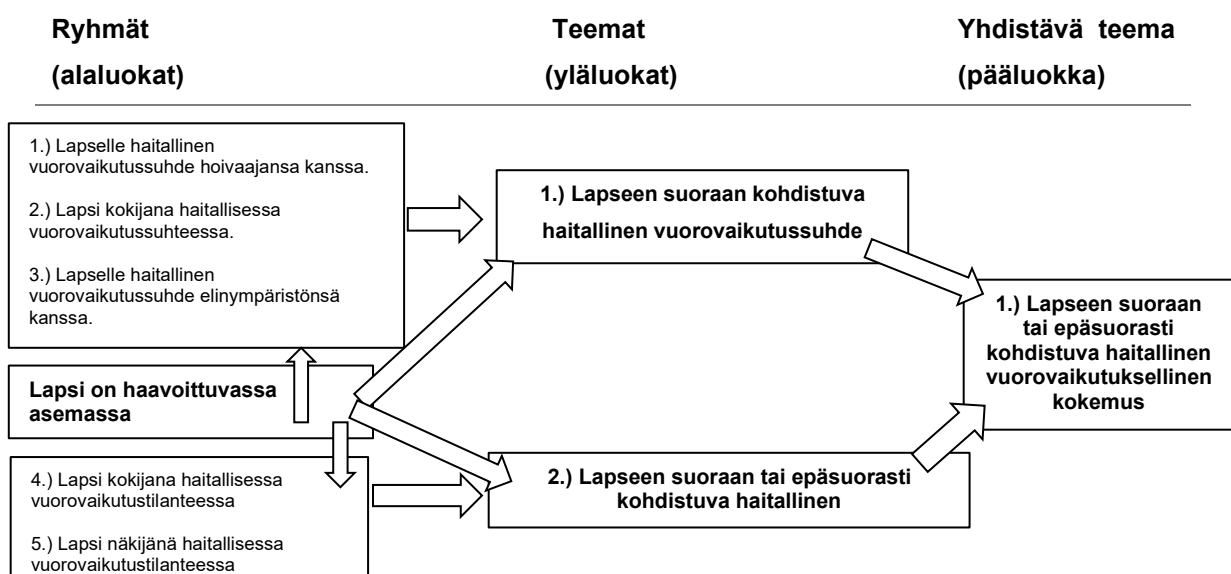
Tässä alkuperäisessä ilmauksessa on nähtävissä niin suora kuin epäsuora tilanne, joka voi johtaa lapsen traumatisoitumiseen. Holmes ja muut tutkijat (2015, s. 1650) kuvasivat tilannetta, joka on vain epäsuorassa vuorovaikutuksessa tapahtuvaa, ja jossa lapsi ”todistaa huonoa kohtelua (kaltoinkohtelua, kiusaamista tai väkivaltaa)”.

Holmes ja kumppanit (2015, s. 1650) esittivät myös tärkeän ajatuksen siitä, että

” The range of events that young children may experience as traumatic is potentially broadened by the natural limitations in a young child’s capacity for self-protection”.

Tämän ilmauksen pelkistämisen jälkeen ryhmittäminen (Liite 1) samankaltaisuuden perusteella alaluokkiin osoittautui haasteeksi (Taulukko 3). Holmesin ja muiden tutkijoiden (2015, s.1650) ajatuksessa ei ole nähtävissä suoraa tai epäsuoraa vuorovaikutusyhteyttä lapseen, vaan ilmaus liittyy suoraan lapseen yksilönä. Tämä ilmaus osoittaa lapsen olevan haavoittuvassa asemassa aikuisiin verrattuna ja siksi hän on alttiimpi traumatisoitumiselle. Näkökulma on tärkeä nostaa esiin analyysin tuloksista, koska kohderyhmänä tutkimuksessa ovat 0–6-vuotiaat varhaiskasvatusikäiset lapset, jolloin lapsen asema suhteessa aikuisiin on oleellinen osa analyysiä ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti läpi kaikkien teemojen (Taulukko 3).

TAULUKKO 3. Tulos tekijöistä, jotka voivat johtaa lapsen traumatisoitumiseen

Sijoitin kaikki lapsen yksilön näkökulmasta kohdistuneet ilmaukset alaluokkaan "Lapsi on haavoittuvassa asemassa" (Taulukko 3). Tämä alaluokka on suoraan yhteydessä viiteen muuhun ryhmittelyn tuloksena syntyneeseen alaluokkaan: 1.) Lapselle haitallinen vuorovaikutussuhde hoivaajansa kanssa 2.) Lapsi kokijana haitallisessa vuorovaikutussuhteessa, 3.) Lapselle haitallinen vuorovaikutussuhde elinympäristönsä kanssa, 4.) Lapsi kokijana haitallisessa vuorovaikutustilanteessa ja 5.) Lapsi näkijänä haitallisessa vuorovaikutustilanteessa.

Analyysin tuloksena voin todeta, että yläluokkia yhdistävä yksi yhteinen teema, 1.) Lapsen suoraan tai epäsuoraan kohdistuva haitallinen vuorovaikutuksellinen kokemus, voi johtaa lapsen traumatisoitumiseen (Taulukko 3). Tämä lapselle haitallinen vuorovaikutuksellinen kokemus syntyy yleensä haitallisissa vuorovaikutussuhteissa tai vuorovaikutustilanteissa, joissa lapsi on todennäköisesti oman asemansa vuoksi erittäin altis traumatisoitumiselle.

4.2 Traumatisoituneelle lapselle tunnusomaisia piirteitä

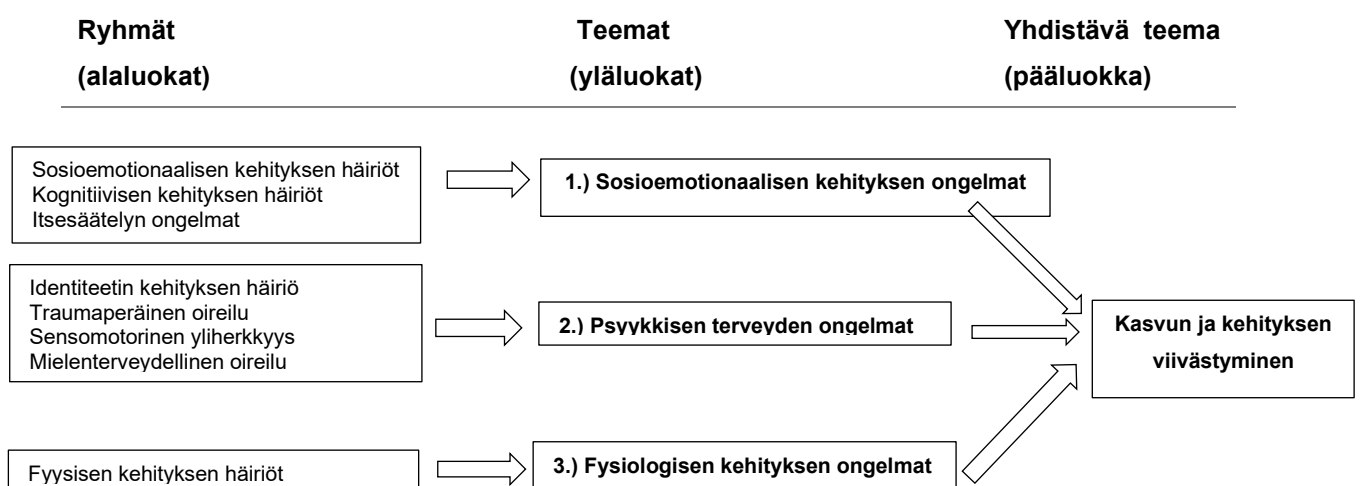
Yksi keskeinen tuen näkökulma varhaiskasvatuksessa on varhainen tunnistaminen, jolla pyritään ennaltaehkäisemään lapsen haasteiden kasaantumista sekä riskiä syrjäytyä yhteiskunnasta (Opetushallitus, 2022). Tätä myös painotettiin aineistoni tieteellisissä artikkeleissa trauman tunnistamisen kohdalla toteamalla, että varhaiskasvatuksen opettajilla on tässä tehtävässä ainutlaatuinen rooli, sillä he kohtaavat päivittäin lapsia, joiden joukosta on löydettävissä traumatisoituneita lapsia (Sciaraffa ym., 2018, s. 343; Holmes ym., 2015, s. 1651; Shamblin, Graham & Bianco, 2016, s. 190; Chudzik, Corr & Wolowiec-Fisher, 2022; Sciaraffa, ym, 2018, s. 343). Tämä työ vaatii kuitenkin sen, että varhaiskasvatuksen opettaja kykenee tunnistamaan traumatisoituneen lapsen tukeakseen häntä.

Traumatisoituneen lapsen tunnistamiseen aineistosta annettiin useita alkuperäisiä ilmauksia, jotka kuvasivat trauman ilmenemistä lapsessa, joko ulkoisena ja/tai sisäisenä ilmiönä. Trauman kerrottiin ilmenevän usean tutkimuksen kohdalla esimerkiksi posttraumaattisen stressin muodossa (Cummings ym., 2017, s. 2728; Bartlett, 2019, s. 360; Holmes ym., 2015, s. 1652; Loomis, 2018, s. 135). Cummings ja muut tutkijat kuvailivat trauman ilmenevän

lapsessa muun muassa traumamuiston uudelleenkokemisena, traumaa muistuttavien asioiden välttämisenä ja jo opittujen asioiden unohtamisena (Cummings ym., 2017, s. 2728). Käyttäytymiseen (Holmes ym., 2015, s. 1650) ja tunteiden säätelyyn (Holmes ym., 2015, s. 1650; Ryan ym., 2017, s.113) liitettiin myös haasteita traumatisoituneen lapsen kohdalla, mikä saattoi näyttäytyä esimerkiksi yliaktiivisuutena (Cummings ym., 2017, s. 2728; Ryan, Lane & Powers, 2017, s.113) (Liite 2). Yllä olevista ilmauksista on vaikeaa nimetä suoraan, mikä niistä näkyvät vain sisäisesti ja mikä vain ulkoisesti. Ajateltaessa esimerkiksi traumamuiston uudelleenkokemista, se on lähtökohdiltaan sisäinen ilmiö, joka tapahtuu lapsen mielessä. Se aiheuttaa lapsessa kuitenkin myös ulkoista reagoitua, mikä taas näkyy kasvattajalle lapsesta ulospäin näkyvänä käytöksenä.

Ryhmittelyn tuloksena (Liite 2) syntyi kahdeksan eri alaluokkaa (Taulukko 4), joista on nähtävissä se trauman vaikutuksen kokonaisvaltainen kirjo, jolla se näkyy lapsessa. Kahdeksan alaluokkaa ovat seuraavat: 1.) Sosioemotionaalisen kehityksen häiriöt, 2.) Kognitiivisen kehityksen häiriöt, 3.) Itsesäätelyn ongelmat, 4.) Identiteetin kehityksen häiriö, 5.) Traumaperäinen oireilu, 6.) Sensomotorinen yliherkkyys, 7.) Mielenterveydellinen oireilu ja 8.) Fyysisen kehityksen häiriöt.

TAULUKKO 4. Tulos traumatisoituneen lapsen tunnusomaisista piirteistä. Taulukossa on havainnollistettu aineiston käsitteellistäminen.

Analyysin tuloksena näistä kahdeksasta alaluokasta yhdistyi samankaltaisuuksien perusteella kolme yhtenevää teemaa (yläluokat) 1.)

Sosioemotionaalisen kehityksen ongelmat, 2.) Psykkisen terveyden ongelmat ja 3.) Fysiologisen kehityksen ongelmat (Taulukko 4). Tuloksia tarkasteltaessa voin todeta, että traumatisoituminen näyttäisi näkyvän lapsessa hyvin kokonaisvaltaisesti vaikuttaen todennäköisesti haitallisesti hänen ikäkaudellensa tyypilliseen kasvuun ja kehitykseen (pääluokka).

Trauman tunnistamisen näyttäisi olevan haasteellista, koska se ilmenee lapsessa niin kokonaisvaltaisesti. Eräs varhaiskasvatuksen erityisopettaja pohti Chudzikin ja muiden tutkijoiden (2022, s. 5) tutkimuksessa, kuinka vaikeaa on saada selville kehitykseltään jäljessä olevan lapsen muusta, esimerkiksi aggression ja taistele- ja pakene reaktiona ilmenevästä, käytöksenä, onko lapsella traumataustaa vai ei. Tämä sama näyttäytyy myös tutkimuksen tuloksista, sillä niiden perusteella on vaikeaa eritellä yhtä yksittäistä piirrettä, josta lapsi olisi mahdollista tunnistaa traumatisoituneeksi. Tieto ja ymmärrys traumasta näyttäisi olevan hyvin keskeisessä asemassa traumatisoituneen lapsen tunnistamisessa.

4.3 Turvallinen traumainformoitu kohtaamisen tilanne varhaiskasvatuksessa

Tutkimukseni keskeisin kysymys (Luku 3.1) käsittelee traumainformoidun kohtaamisen mahdollisuutta luoda traumatisoituneelle lapselle turvallinen kohtaamisen tilanne varhaiskasvatuksessa. Tutkimusaineistosta kävi ilmi turvallisen kohtaamisen tilanteen vaativan niin fyysisen, sosiaalisen kuin psykologisen oppimisympäristön muokkaamista siitä näkökulmasta, miten traumatisoitunut lapsi saattaa niihin reagoida.

Cummingsin ja tutkijoiden (2017, s. 2738) mukaan:

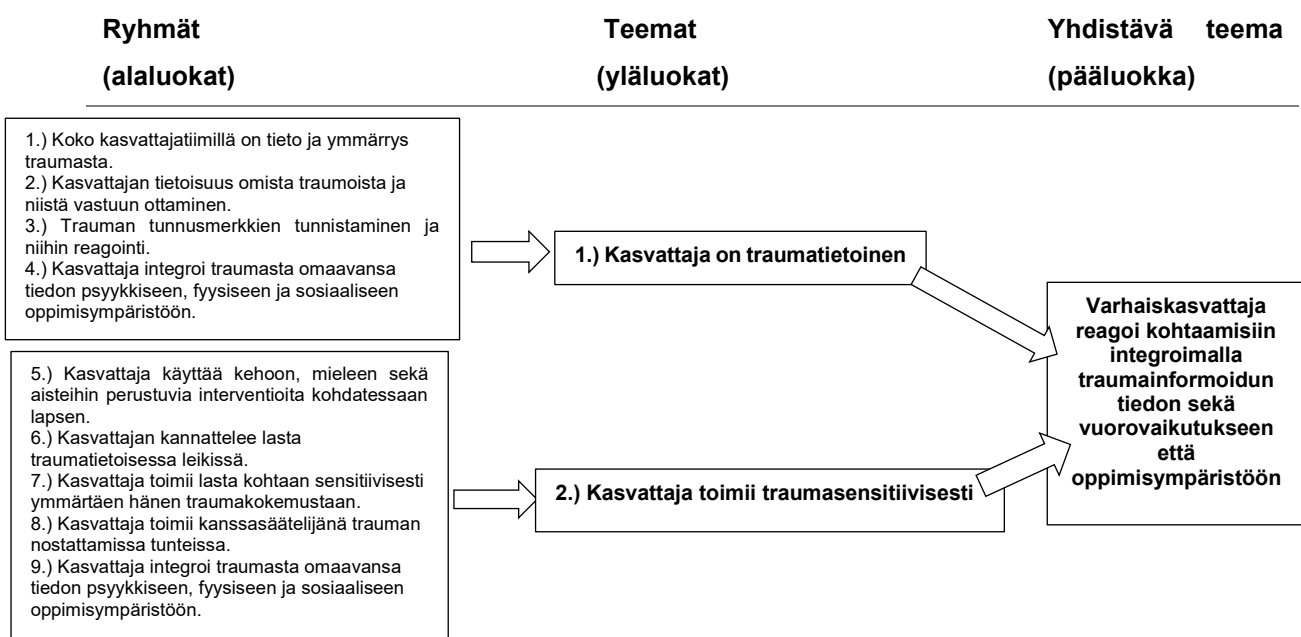
” -- one way to promote a sense of safety is by minimizing potential triggers of trauma in the classroom setting.”

Tässä on näkyvissä oppimisympäristön fyysinen puoli, jossa tulisi huomioida, ettei tilassa ole esineitä tai asioita, jotka saattavat muistuttaa lasta hänen kokemasta traumaattisesta tilanteesta (Liite 1 & Taulukko 5). Jotta tämän kaltainen lapsen kohtaaminen on mahdollista, tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajan tulee olla tietoinen traumaan liittyvistä

laukaisevista tekijöistä, toisin sanoen hänen tulee olla traumainformoitu (Bartlett & Smith, 2019, s. 363) (Taulukko 5). Toinen näkökulma, jota painotetaan, on varhaiskasvatuksen opettajan kyky kohdata lapsi katsomalla näkyvän käytöksen taakse ja ajattelemaan kokonaiskuvaa (Chudzik ym., 2022, s. 6). Tämänkaltaisen kohtaaminen vaatii tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen opettajalta traumasensitiivisyyttä (Taulukko 5).

Analyysin tuloksena muodostui kaksi teemaa 1.) Kasvattaja on traumatietoinen ja 2.) Kasvattaja toimii traumasensitiivisesti, joihin alaluokat samankaltaisuuden perusteella yhdistyvät (Taulukko 5). Toisin sanoen näitä kahta teemaa yhdistää ajatus siitä, että varhaiskasvattaja on traumainformoitu ollessaan traumatietoinen sekä toimiessaan traumasensitiivisesti. Tuloksen pääluokka osoittaa, että varhaiskasvattajan reagoidessa kohtaisiin integroimalla traumainformoidun tiedon sekä vuorovaikutukseen että oppimisympäristöön voidaan traumatisoituneelle lapselle mahdollistaa turvallinen kohtaamisen tilanne varhaiskasvatuksessa (pääluokka: Taulukko 5). Näyttäisi siltä, että turvallisen kohtaamisen luomiseen ei riitä, että on tietoa traumasta. Se edellyttää myös ymmärrystä toimia sensitiivisesti trauman edellyttämällä tavalla.

TAULUKKO 5. Tulos miten varhaiskasvatuksessa voidaan turvata traumatisoituneelle lapselle turvallinen kohtaamisen tilanne traumainformoidun kohtaamisen avulla aikaisemman tutkimuksen perusteella.

5 POHDINTA

5.1 Tutkimustulosten pohdinta ja johtopäätökset

Tutkimuksen keskiössä on lapsi, kasvava ja kehittyvä olento matkalla aikuisuuteen. Sanaa lapsi voi ajatella purkamalla sen osiin ja uudistamalla lauseeksi: Lähimmäinen auttaa pyrkiessäni suureksi ihmiseksi. Lauseen keskiössä on tämä lähimmäisen osa auttajana. Tämä osoittautui myös tärkeäksi löydökseksi lähtiessäni etsimään aikaisempien tutkimusten avulla tekijöitä, jotka voivat mahdollisesti aiheuttaa lapselle trauman.

Osoittautui, ettei ole merkityksetöntä mikä ikäryhmä on kyseessä, kun puhutaan traumasta. Costello ja muut tutkijat (2002) sekä tutkimukseni osoitti, että trauman esiintyminen lasten keskuudessa on hyvin yleistä. Merkittävää tuloksissa oli löydös itse trauman kohteena olevasta lapsesta ja hänen asemastaan yhteiskunnassa (Holmes ym., 2015). Sen mukaan lapsi on lähtökohtaisesti haavoittuvassa asemassa (Holmes ym., 2015; Taulukko 3). Tulokset (Luku 4.1) kertovat mielestäni kuitenkin enemmän meidän aikuisten toiminnasta suhteessa lapsiin, sillä lapsella on hyvin harvoissa tilanteissa mahdollisuutta vaikuttaa omaan kohteluunsa, asuin- ja elinolosuhteisiin tai yhteiskunnassa vallitsevaan tilanteeseen, kuten köyhyyteen, sotaan, pandemiaan tai luonnonmullistuksiin (Felitti, 1998 & 2019).

Onko tässä kyse samasta ilmiöstä, josta Väisänen ja Lanas (2021) puhuivat tutkimuksessaan käsitellessään kiusaamista ilmiönä kiusaamiskirjallisuudessa, jossa se näyttää keskittyvän hyvin vahvasti muun muassa itse kiusatun ominaisuuksiin? Se, että kohde ei kykene puolustamaan itseään, ei oikeuta kiusaamaan tai aiheuttamaan kenellekään traumaattista kokemusta. Olisi tarpeellisempaa katsoa meidän aikuisten suuntaan ja kysyä, miten meidän tulee muuttaa omaa toimintaamme niissä tilanteissa, joihin tutkimuksen tulos viittaa. Miten me aikuisina voimme toimia eri tavalla näissä lapsen suoraan tai

epäsuorasti kohdistuvissa vuorovaikutteisissa tilanteissa, jotta ne eivät johda lapsen traumatisoitumiseen.

Kallisen (2021) mukaan lapsen hyvinvointia lisää, jos hänellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Tämän toteuttamiseen meillä aikuisilla on suurin vaikutusmahdollisuus. Usein niissä vuorovaikutustilanteissa, jotka johtavat lapsen traumatisoitumiseen, lapsella ei mitään todennäköisemmin ole ollut tätä vaihtoehtoa. On helppoa todeta, että meidän on toimittava lapsen edun mukaisesti häntä kunnioittaen. Tämä ei tutkimustulosten mukaan kuitenkaan toteudu (Taulukko 3), vaikka siihen uskoakseni pyritään. Aikuisen kyvyttömyyden toimia lapsen edun mukaisesti saattaa olla syynä hänen oma traumaattinen taustansa. Lopputuloksena lapsi on se, joka näissä tilanteissa joutuu kantamaan sen taakan, jonka aikuinen on siirtää hänelle eteenpäin esimerkiksi omalla väkivaltaisella käytöksellään (Viheriälä & Rutanen, 2010; van der Kolk, 2005). Jos tähän ei puututa, sen seurauksena syntyy useiden sukupolvien kierre (Viheriälä & Rutanen, 2010) (Kuvio 1).

Tutkimuksen mukaan tähän on varhaiskasvatuksessa mahdollista puuttua traumainformoidun kohtaamisen avulla (Taulukko 5), koska lapsi viettää usein paljon aikaa päiväkodissa. Tämä tarjoaa varhaiskasvatukselle mahdollisuuden puuttua traumaan jo varhaisessa vaiheessa (Sciaraffa ym., 2018; Holmes ym., 2015; Shamblin ym., 2016; Chudzik ym., 2022; Sciaraffa, ym., 2018). Tutkimustulosten (Taulukko 4) mukaan varhaiskasvattajilla on etulinjan asema kohdata ja tunnistaa traumatisoitunut lapsi, kunhan heillä on siihen tarvittava ymmärrys. Traumatisoituneen lapsen tunnistaminen osoittautui tutkimuksen mukaan vaikeaksi (Nislinin & Pesosen, 2019; Chudzikin ym., 2022). Aloittaessani tätä tutkimusta en missään vaiheessa ajatellut, että trauman tunnistaminen olisi yksinkertaista. Voin omalta kohdaltani todeta, että traumataustani tunnistettiin vasta aikuisena, jolloin tulin kohdatuksi ja minun oli mahdollista alkaa toipua. Yritän sanoa, että kohtaaminen on mahdollista, vaikka siinä on tulosten mukaan haasteena, se että trauma ilmenee lapsessa hyvin kokonaisvaltaisesti (luku 4.2).

Trauman tunnistamista saattaisi helpottaa varhaiskasvatuksessa käyty keskustelu vanhempien kanssa. Jos oletetaan, että lapsi on joutunut auto-onnettomuuteen, on tämä todennäköisesti tullut puheeksi myös päiväkodissa, jolloin sen mahdollisiin traumavaikutuksiin pystytään kiinnittämään huomiota

lasta hoidettaessa. Traumataustan selvittäminen niin varhaiskasvattajalle kuin asian puheeksi ottaminen on tässä tapauksessa vanhemmalle varmasti helpompaa, jos oletetaan, että vahingontekoa ei ole aiheuttanut lähiomainen. Haasteita tulee niissä tilanteissa, joissa Hippin (2023, s. 17) sanoja lainaten ”Lapsen varhainen ja monimuotoinen traumatisoituminen on seurausta luotettavina pidettyjen aikuisten ihmisten kaltoinkohteleavasta käytöksestä”. Näissä tilanteissa traumataustan selvittäminen ei välttämättä ole mahdollista yhteisen keskustelun kautta, vaan siihen tarvitaan tarkkaa havainnointia sekä tietoa traumatisoituneelle lapselle tunnusomaisista piirteistä.

Moni traumalle tunnusomainen piirre, kuten tuloksen mukainen sosioemotionaalisen kehityksen vaikeus (Shonkoff & Garner, 2012; Van der Kolk, 2005) ovat yhdistettävissä myös lukuisiin muihin kuin vain psyykkisen terveyden ongelmista johtuviin syihin (Pihlaja, 2018b). Ongelmana ja sen tunnistamisen ytimessä on ymmärrys siitä, ettei trauma yleensä näy konkreettisesti lapsesta ulospäin (Nicholson ym., 2019; Van der Kolk, 2005). Varhaiskasvatuksessa tulisi pyrkiä katsomaan lapsen käytöksen taakse (Van der Kolkin & McFarlanen, 1996). Varhaiskasvattajan tulisi esittää itselleen kysymys: ”Mitä lapselle on tapahtunut?” (Nicholson ym., 2019). Tämä vastaus saattaa löytyä tutustumalla lapsen elettyyn elämänhistoriaan, perhetaustaan, muihin ihmissuhteisiin tai ympäristöön, jossa hän elää (Taulukko 3; Felitti, 1998 & 2019).

Vaikka tutkimustulos osoittaa, että tämänkaltaisessa tilanteessa varhaiskasvattajan tulisi käyttää ajattelussaan traumatietoisuutta sekä toimia traumasensitiivisesti (Nicholson, 2019) en täysin usko, että se riittää. Kun varhaiskasvattajalla on tarvittava traumatietoisuus, hän pystyy refleктоimaan mahdollisia syitä lapsen käytöksen taustalla (Nicholson, 2019) ja traumasensitiivisen toiminnan avulla hänen on mahdollista lähestyä lasta tilanteen vaatimalla tavalla. Tuloksista on tästä huolimatta myös nähtävissä, että vahva alan ammattitaito eli tieto ja kokemus kasvatuksesta sekä varhaispedagogiikasta ovat yhtä tärkeitä. Näkisin, että traumainformoidun ja vahvan ammatillisen osaamisen yhteisvaikutus luo turvaa traumatisoituneen lapsen kohtaamiseen varhaiskasvatuksessa.

Idealistinen ajatus tietenkin on, ettei lapsi traumatisoidu. Ensisijaisena ratkaisuna traumankierteen ehkäisyyn näen avoimen puheen mielenterveydestä

ja sen ongelmista. Se madaltaisi todennäköisesti kynnystä hakea apua trauman aiheuttamiin ongelmiin kodeissa. Vanhemman käsitellessä oman traumataustansa ja saadessaan siihen apua, olisi todennäköisempää, ettei hän siirtäisi sitä enää eteenpäin seuraaville sukupolville (Kuvio 1) (Hipp, 2023; (Viheriälä & Rutanen, 2010). Tässä saattaa olla kynnyksenä myös aiheeseen liittyvä häpeä. Mikä todellisuudessa olisi sen suurempi ja vastuullisempi teko, kuin pyrkiä estämään oman traumansa siirtyminen jälkeläiselleen, pyytämällä niihin itse apua. Tätä myös Hipp (2023) painottaa puhuessaan ylisukupolvisen trauman katkaisusta.

Vaikka tutkimusaineisto on koottu kansainvälisistä artikkeleista, tutkimuksen tulokset ovat mielestäni hyvin siirrettävissä myös kotimaiselle kasvatuskentälle. Tulosten sisältö ei ole mielestäni riippuvainen maasta, jossa tutkimus ovat tehty, sillä tulosten osoittama tieto on universaalia lasten kasvatukseen, biologiaan, psykologiaan sekä traumatietoisuuteen liittyvää ymmärrystä. Se koskee kaikkia lapsia ympäri maailmaa. Tietysti traumainformoidun kohtaamisen kohdalla täytyy ottaa huomioon kunkin maan varhaiskasvatusjärjestelmä ja sen erityispiirteet, ja tarvittaessa soveltaa tutkimustietoa vastaamaan maan kasvatusjärjestelmää.

Tutkimuksen tehtyäni näen suuren tarpeen kotimaiselle tutkimukselle traumainformoidusta kohtaamisesta kasvatuksen ja opetuksen kentällä. Näkisin aiheelliseksi toteuttaa jatkotutkimuksena varhaiskasvatuksen kenttätutkimuksen, jossa rakennettaisiin traumainformoidun kohtaamisen malli varhaiskasvatukseen ja seurattaisiin sen vaikutuksia. Lisäksi voisi olla aiheellista selvittää minkä asteista traumatietoisuutta varhaiskasvatuksen opetushenkilökunnalla tällä hetkellä Suomessa on.

5.2 Luotettavuus ja eettinen pohdinta

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen katsotaan olevan varsin luotettava tapa tehdä toissijaista tutkimusta jo olemassa olevista tutkimuksista sen järjestelmällisen etenemisen vuoksi (Johansson, 2007). Tämä järjestelmällinen eteneminen vaatii kuitenkin sen, että itse tutkija toimii järjestelmällisesti eikä kulje oikotietä sen tullessa eteen. Kun peilaan edellä esittämää ajatusta systemaattisen kirjallisuuskatsauksen prosessiin, herää kysymys inhimillisestä

erheestä ja ajan rajoittamasta työstä. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on toissijainen tutkimus, jossa pyritään löytämään luotettavaa tietoa korkealaatuisista tutkimuksista ja siirtämään tätä tietoa eteenpäin (Johansson, 2007). Johanssonin (2007) mukaan korkealaatuisuuden takaa se, että systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen valitut tieteelliset artikkelit on seulottu isosta määrästä hakutuloksia, joista vain luotettavimmat vertaisarvioidut ja tarkasti aihepiiriin kuuluvat on otettu analysoitavaksi. Lähtökohtaisesti pelkästään jo tämä hakuprosessi sisältää erittäin monta vaihetta, jossa on mahdollisuus tehdä inhimillisiä virheitä, varsinkin jos tutkimukseen käytettävä aika on hyvin rajallinen.

Tutkimusaineistoon valikoituessa pääasiallisesti suomenkielistä sekä englanninkielistä aineistoa nousee myös esille Johanssonin (2007, s.53) esittämä ”kieliharha”, jolla hän ymmärtääkseni tarkoittaa rajatuilla kielillä valittuun tutkimusaineistoon. Itse käytän aineistona suomenkielistä ja englanninkielistä aineistoa, joiden ulkopuolelle jää lukuisia muilla kielillä tehtyjä tutkimuksia aiheesta. En vois siis väittää, että tämä kirjallisuuskatsaus olisi täysin kattava koko tiedekentällä olevista tutkimuksista, joissa on käsitelty trauman kokeneen lapsen traumainformoitua kohtaamista varhaiskasvatuksessa. Tämä valinta on tehty pääasiassa oman kielellisen osaamiseni sekä käytettävissä olevan ajan vuoksi.

Itse tutkittavan aineiston analyysissä käyttämäni aineistolähtöistä sisällönanalyysiä peilatessani, uskon, että tässä analyysissä vahvuutenani on laadulliselle tutkimukselle tyypillinen analysoiva ote sekä tutkijan oman näkemyksen eli subjektisuuden arvostaminen (Juhila, 2021). Uskon, koska omassa elämäkokemuksessani on traumataustaa, kykenen sen avulla ymmärtämään miltä trauman kanssa eläminen tuntuu ja mitä siitä toipuminen vaatii. Tästä myös Tuomi ja Sarajärvi (2018, s.26) puhuivat kirjassaan pohtiessaan mikä, on ymmärryksen ja selittämisen ero. Toki jokaisen kokemus on aina yksilöllinen. Yhdistävänä kokemuksena ymmärtääkseni kuitenkin kaikenikäisillä trauman kokeneilla ihmisillä, on trauman aiheuttama kokonaisvaltainen arkielämän pysähtyneisyys, tunneyhteyden hetkellinen tai pitkäaikainen katkeaminen sekä hetkessä elämisen vaikeus.

Tämä voi toki olla myös heikkous ajateltaessa asiaa niin päin, että oma kokemukseni analysoitavasta aiheesta tekee näkemykseni kapea-alaiseksi, eikä jätä varaa avoimelle aiheen tarkastelulle. Uskon kuitenkin, että pelkästään tiedostamalla tämän pyrin olemaan avoin sekä avarakatseinen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä tehdessäni, sillä tiedostan, että oma kokemukseni on vain yksi monien joukossa. Tässä prosessissa minua ohjaa aiheeseen liittyvä teoria sekä asettamani teoreettinen viitekehys, jota ilman on lähes mahdoton tehdä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Kuitenkin tärkein aineistolähtöisen sisällönanalyysin kriteeri, edellä mainitun lisäksi, on mielestäni analysoitavan materiaalin sisällön tarkka rajaaminen asetetuilla tutkimuskysymyksillä, koska aineiston laadulla on merkitystä eikä niinkään määrällä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Uskon, että rajaamalla tarkasti sen mitä etsii ja miten, aineistosta etsii mitä, saa lopputuloksena laadukkaan aineiston ja analyysin.

Lopuksi onkin syytä pohtia menetelmävalintojani luotettavuuden sekä eettisyyden kannalta. Se, mistä luotettavuus syntyy kahden ihmisen välillä, on mielestäni rehellisyys, joka toistuessaan useiden kohtaamisten jälkeen osoittaa sen, että toiseen voi luottaa. Tämä sama asia tekee mielestäni tutkimuksesta luotettavan. Rehellisyys siitä, mitä tietää ja mitä ei eli eräänlainen läpinäkyvyys omasta toiminnasta sekä kunnioittava käytös toista ihmistä sekä toisen työtä kohtaan. Tätä kutsutaan tieteen tekemisessä hyväksi tieteelliseksi käytännöksi (HTK) (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Se ei ole tutkimusta tehdessä vapaaehtoista, vaan siihen tulee olla Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) (2023) mukaan sitoutunut koko prosessin ajan. Tiivistettynä tähän sisältyvät pohtimani luotettavuuden ja eettisyyden kysymykset. Ei siis riitä, että valitsemani tutkimusmenetelmät ovat luotettavia, vaan myös oman toimintani tulee olla luotettavaa.

Enää en koe trauman jatkuvaa läsnäoloa arjessani, koska olen saanut muun muassa elää läheiseni poismenon aiheuttaman trauman turvallisesti uudelleen tässä hetkessä ammattitaitoisen traumapsykoterapeutin tuella. Tätä uudelleen elämisen mahdollisuutta toivon kaikille, jotka kantavat traumaa sisällään, koska se tekee mahdolliseksi hyvinvoinnin elämässä traumaattisesta menneisyydestä huolimatta. Uskon vahvasti siihen, että aina on toivoa.

KIITOKSET

Haluan kiittää traumapsykoterapeutiani Päivi Lehtoa toivon ylläpitämisestä sekä kandidaatintyön ohjaajaani Susanna Itäkareta kannustavasta sekä ammattitaitoisesta ohjauksesta, Simo Inkistä kannustuksesta ja tuesta sekä Veera Tossavaista ja Hanna Grönholmia tuesta ja tekstin oikoluvusta.

Tampereella 12.04.2023

Sari Degerlund

AINEISTO

- Bartlett, J. D., & Smith, S. (2019). The role of early care and education in addressing early childhood trauma. *American Journal of Community Psychology*, 64(3-4), 359–372. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12380>
- Chudzik, M., Corr, C., & Wolowiec-Fisher, K. (2022). Trauma: Early Childhood Special Education Teachers' Attitudes and Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 51(1), 189–200. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01302-1>
- Cummings, K. P., Addante, S., Swindell, J., & Meadan, H. (2017). Creating Supportive Environments for Children Who have had Exposure to Traumatic Events. *Journal of Child and Family Studies*, 26(10), 2728-2741. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0774-9>
- Holmes, C., Levy, M., Smith, A., Pinne, S., & Neese, P. (2015). A Model for Creating a Supportive Trauma-Informed Culture for Children in Preschool Settings. *Journal of Child and Family Studies*, 24(6), 1650-1659. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9968-6>
- Loomis, A. M. (2018). The Role of Preschool as a Point of Intervention and Prevention for Trauma-Exposed Children: Recommendations for Practice, Policy, and Research. *Topics in Early Childhood Special Education*, 38(3), 134–145. <https://doi.org/10.1177/0271121418789254>
- Loomis, A. M., & Felt, F. (2021). Knowledge, Skills, and Self-reflection: Linking Trauma Training Content to Trauma-Informed Attitudes and Stress in Preschool Teachers and Staff. *School Mental Health*, 13(1), 101–113. <https://doi.org/10.1007/s12310-020-09394-7>
- Ryan, Lane, S. J., & Powers, D. (2017). A Multidisciplinary Model for Treating Complex Trauma in Early Childhood. *International Journal of Play Therapy*, 26(2), 111–123. <https://doi.org/10.1037/pla0000044>
- Sciaraffa, M. A., Zeanah, P. D., & Zeanah, C. H. (2018). Understanding and Promoting Resilience in the Context of Adverse Childhood Experiences. *Early Childhood Education Journal*, 46(3), 343–353. <https://doi.org/10.1007/s10643-017-0869-3>
- Shamblin, S., Graham, D., & Bianco, J. A. (2016). Creating Trauma-Informed Schools for Rural Appalachia: The Partnerships Program for Enhancing Resiliency, Confidence and Workforce Development in Early Childhood Education. *School Mental Health*, 8(1), 189–200. <https://doi.org/10.1007/s12310-016-9181-4>
- Vericat Rocha, Á. M., & Ruitenberg, C. W. (2019). Trauma-informed practices in early childhood education: Contributions, limitations and ethical considerations. *Global Studies of Childhood*, 9(2), 132–144. <https://doi.org/10.1177/2043610619846319>

LÄHTEET

- Alasuutari, P. (1999). Laadullinen tutkimus (3. uudistettu laitos). Gummerus.
- Costello, E. J., Erkanli, A., Fairbank, J. A., & Angold, A. (2002). The prevalence of potentially traumatic events in childhood and adolescence. *Journal of Traumatic Stress, 15*(2), 99–112.
<https://doi.org/10.1023/A:1014851823163>
- DUODECIM Terveyskirjasto (2016). Trauma, lääketieteen sanasto.
<https://www.terveyskirjasto.fi/ltt03497>
- Felitti, V.J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine, 14*(4), 245–258.
[https://doi.org/10.1016/S0749-3797\(98\)00017-8](https://doi.org/10.1016/S0749-3797(98)00017-8)
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (2019). Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine, 56*(6), 774–786.
<https://doi.org/10.1016/j.amepre.2019.04.001>
- Fink, A. (2005). *Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the Paper*. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
- Finna (2022). Kotimaisten lehtien tietokanta Finna. Finna.
- Hipp, T. (2023). Trauma ja traumatisoituminen. Teoksessa J., Linner Matikka & T., Hipp (toim.), *Traumainformoitu työote* (s. 14–25). PS-kustannus. E-kirja.
- Holopainen, J., Maanmieli, K. & Kortesoja, S. (2021). Kohti traumainformoidun kirjallisuusterapian käyttöä. Scriptum: *Creative Writing Research Journal*, 1–44. <https://doi.org/10.17011/scriptum/2021/2/1>
- Huttunen, M. (2018). Traumaperäinen stressihäiriö. Terveyskirjasto DUODECIM.
<https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00526> [Viitattu: 26.11.2022]
- Johansson, K. (2007). Kirjallisuuskatsaukset – huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Teoksessa K., Johansson, A. Axelin, M. Stolt & R-L., Ääri (toim.), *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen* (s. 3–9). Turun yliopisto.
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>
- Kallinen, K., Nikupeteri, A., Laitinen, M., Lantela, L., Turunen, T., Nurmi, H., & Leinonen, J. (2021). Lasten arjen hyvinvoinnin tekijät. *Kasvatus & Aika (Verkkolehti), 15*(2). <https://doi.org/10.33350/ka.80332>

- Karatekin, C., & Hill, M. (2019). Expanding the Original Definition of Adverse Childhood Experiences (ACEs). *Journal of Child & Adolescent Trauma*, 12(3), 289–306. <https://doi.org/10.1007/s40653-018-0237-5>
- van der Kolk, B. A. (2005). Developmental Trauma Disorder. *Psychiatric Annals*, 35(5), 401–408. <https://doi.org/10.3928/00485713-20050501-06>
- van der Kolk. (2015). The body keeps the score: brain, mind, and body in the healing of trauma: key takeaways, analysis & review. Instaread.
- van der Kolk, B. A. & McFarlane (1996). The Black Hole of Trauma. Teoksessa B. A., van der Kolk, A. C., McFarlane & L., Weisæth. *Traumatic stress: the effects of overwhelming experience on mind, body, and society*. Guilford Press.
- Maanmieli, K., & Sarvela, K. (2022). *Yhteinen mieli: traumatietoutta mielenterveystyöhön*. Basam Books.
- Nicholson, J., Perez, L., & Kurtz, J. (2019). Trauma-Informed Practices for Early Childhood Educators: Relationship-Based Approaches that Support Healing and Build Resilience in Young Children (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315141756>
- Nislin, M., & Pesonen, H. (2019). Associations of self-perceived competence, well-being and sense of belonging among pre- and in-service teachers encountering children with diverse needs. *European Journal of Special Needs Education*, 34(4), 424–440. <https://doi.org/10.1080/08856257.2018.1533093>
- Opetushallitus (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Opetushallitus.
- Opetushallitus (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Opetushallitus.
- Pelkonen, A. & Sarvela, K. (2020). ACE ja polyvagaaliteoria. Teoksessa K. Sarvela & E. Auvinen (toim.), *Yhteinen kieli – traumatietoisuutta ihmiskohtaamiseen* (s. 97–123). Basam books.
- Pihlaja, P. (2018a). Ryhmä erilaisten lasten kasvun paikkana. Teoksessa P., Pihlaja, & R., Viitala (toim.). *Varhaiserityiskasvatus*, (s. 79–93). PS-kustannus.
- Pihlaja, P. (2018b). Sosiaalis-emotionaalinen kehitys ja sen vaikeudet. Teoksessa P., Pihlaja, & R., Viitala (toim.). *Varhaiserityiskasvatus*, (s. 141–181). PS-kustannus.
- Sarvela, K. (2023). Traumainformoidun liikkeen juuret ja tavoitteet. Teoksessa J., Linner Matikka & T., Hipp (toim.), *Traumainformoitu työote* (s. 140–158). PS-kustannus. E-kirja.
- Sarvela, K. (2020). Traumainformoidun hoivan taustaa. Teoksessa K. Sarvela & E. Auvinen (toim.), *Yhteinen kieli – traumatietoisuutta ihmiskohtaamiseen* (s. 13–31). Basam books.
- Sarvela, K. & Auvinen, E. (toim.) (2020) *Yhteinen kieli – traumatietoisuutta ihmiskohtaamiseen*. Basam books.
- Scheeringa, M. S. (2019). Development of a Brief Screen for Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder in Young Children: The Young Child PTSD Screen. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 40(2), 105–111. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000639>
- Shonkoff, J. P., & Garner, A. S. (2012). The lifelong effects of early childhood adversity and toxic stress. *Pediatrics*, 129(1), 232–246. <https://doi.org/10.1542/peds.2011-2663>

- SAMHSA (2014). Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Trauma-Informed Care in Behavioral Health Services. Treatment Improvement Protocol (TIP) Series 57. HHS Publication No. (SMA) 13-4801. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration. <https://store.samhsa.gov/sites/default/files/d7/priv/sma14-4816.pdf>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi. E-aineisto.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK).
- Viheriälä, L. & Rutanen, M. (2010). Lapsen psyykkisen trauman hoito. *Lääketieteellinen Aikakausikirja Duodecim*, 126(22), (2671–7). <https://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo99180.pdf>

LIITTEET

Liite 1: 1. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely

Pelkistetyt ilmaukset

Alaluokat

Kiintymyssuhde Traumasiiirtymä sukupolvelta toiselle Hyväksikäyttö (fyysinen/psykkinen) Väkivalta, huono kohtelu, pahoinpitely, kotiväkivalta Äidin masennus Vanhemman mielenterveysongelmat	Lapselle haitallinen vuorovaikutussuhde hoivaajansa kanssa
Hoitajan kyvyttömyys johtaa lapsen uudelleen traumatisoimiseen Seksuaalinen hyväksikäyttö Väkivalta, huono kohtelu, pahoinpitely Ylivoimainen ympäristön stressitekijä Kokea kiusaaminen, väkivaltaa Kokea yhteisöllistä väkivaltaa: lyöminen, ampuminen, puukotus, ryöstö Kiusaaminen puolison lapselle tekemä seksuaalinen väkivalta ja lapsen kaltoinkohtelu.	Lapsi kokijana haitallisessa vuorovaikutussuhteessa
Kokea yhteisöllistä väkivaltaa: lyöminen, ampuminen, puukotus, ryöstö, jossa lapsi oli näkijä tai kokija. Yhteisön korkea köyhyysaste, huumeiden käyttö ja rikollisuus. Luonnonkatastrofi Sota Väkivalta, huono kohtelu, pahoinpitely Ylivoimainen ympäristön stressitekijä Kiusaaminen	Lapselle haitallinen vuorovaikutussuhde elinympäristönsä kanssa
Onnettomuus Köyhyys Parantumaton sairaus (lapsi tai aikuinen) Sijaiskotiin sijoitus Hoivaajan/läheisen menetys/kuolema/pakotettu eroon joutuminen Kiusaaminen sota avioero, mielenterveysongelmat, alkoholismi, huumeiden käyttö, Ylivoimainen ympäristön stressitekijä Toksinen stressi	Lapsi kokijana haitallisessa vuorovaikutustilanteessa
Nähdä toisen kaltoinkohtelua (lapsen, aikuisen) Todistaa kiusaamista, väkivaltaa Todistaa yhteisöllistä väkivaltaa: lyöminen, ampuminen, puukotus, ryöstö	Lapsi näkijänä haitallisessa vuorovaikutustilanteessa
Lapsen kyvyttömyys puolustaa itseään Lapsen fyysinen kompetenssi Itsesäätelykyky Kehitysaste Etnisyys Ikä	Lapsen ominaisuus, joka mahdollistaa trauman aiheuttamisen vuorovaikutuksessa

Liite 2: 2. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<p>Sosioemotionaalisen kehityksen häiriöt/ vaikeus Sosiaalinen eristäytyneisyys/ hypersosiaalisuus/liioittelu Positiivisten tunteiden turruttaminen Heikentynyt sosiaalinen kompetenssi/alikehittyneet sosiaaliset taidot Kiintymyssuhdeongelmat Itsesääätelyn ongelmat/ tunteidensäätelyn ongelmat Aggressio, ahdistuneisuus Sisäinen ja ulkoinen oire Vaikeus tunnistaa tunteita Tunteenpurkaukset Eroahdistus Alivireys ja ylivireys Alikehittyneet leikkitaidot ja leikkii usein itsekseen Tulkitsee tilanteet usein väärin Takertuva, välttelevä, miellyttämisenhaluinen</p>	Sosioemotionaalisen kehityksen häiriöt
<p>Kognitiiviset ongelmat Keskittymisvaikeudet, tarkkaavaisuuden ongelmat Käyttää vähemmän elekieltä Akateemisten tulosten heikkeneminen Kognitiivinen vääristymä: ajatukset, että maailma ei ole turvallinen paikka, en ole riittävän hyvä, asiat eivät koskaan muutu paremmaksi. Muisti-ongelmat Huonontunut stressinsietokyky Alivireys ja Ylivireys Ongelmanratkaisuun liittyvät ongelmat Kognitiivinen jäykkyys Oppimisvaikeudet</p>	Kognitiivisen kehityksen häiriöt
<p>Käyttäytymisen säätelyn ongelmat Negatiivinen muutos käytöksessä tai käytöksessä Syömiseen liittyvät ongelmat Impulsiivinen, reaktiivinen käytös, uhmakas, häiritsevä käytös puolustuskannalle asettuminen, haastava käytös kiukuttelu, sanallinen hävyttömyys, lyöminen. Yliaktiivisuus, ylivoimaisuus Univaikeudet tai liikauniisuus</p>	Itsesääätelyn ongelmat
<p>Identiteetti-ongelmat Itsesääteilykyky, minäpystyvyys, avuttomuuden, arvottomuuden ja toivottomuuden tunteet, alhainen itsetunto, tunne vastuusta tapahtuvista pahoista asioista</p>	Identiteetin kehityksen häiriö
<p>Traumaperäinen stressihäiriö (PTSD) Dissosiaatio eli todentamishäiriö Traumaan liittyvien tilanteiden, ihmisten ja asioiden välttely Trauman uudelleen kokeminen: painajaiset, opittujen taitojen katoaminen Taistele ja pakene-reaktio Jähmettyminen (matala sydämensyke) Toistuva traumamuistossa eläminen Traumaattinen leikki</p>	Traumaperäinen oireilu
<p>Sensomotorinen yliherkkyys Yliherkkä kosketukselle, valolle, äänille, kehonkieleen ja asentoon Jatkuvasti valppaana ja ylivirittyneenä tarkkaille ympäristön vaaroja</p>	Sensomotorinen yliherkkyys
<p>Mielenterveydelliset ongelmat ahdistuneisuus itsetuhoisuus</p>	Mielenterveydellinen oireilu
<p>Kehityksellisen ja fysiologiset ongelmat (biologia) Ikätasoisesta kehityksestä jäljessä. Vatsakipu, päänsärky. Korkea leposyke Ruoansulatusongelmat Sensomotoriset ongelmat Lisääntynyt herkkyys, lihasjäykkyys, kömpelyys</p>	Fyysisen kehityksen häiriö

Liite 3: 3. tutkimuskysymyksen analyysiä: Ryhmittely

Pelkistetyt ilmaukset

Traumainformoitu koulutus koko kasvatusyhteisölle ->psykologisesti johdonmukainen turvallisuus
Ymmärrys trauman sekä sisäisen ja ulkoisen käytöksen välillä olevasta linkistä, jotta osaa tukea lasta.
Tunnista lapsen ahdistus ja reagoi siihen herkäällä ja ajantasaisella tavalla.
Ymmärtää trauman vaikutus kehitykseen
Ymmärtää trauman vaikutukset ja sen olemassaolon lasten keskuudessa.

Alaluokka

Koko kasvattajatiimillä on tieto ja ymmärrys traumasta.

Tietoisuus kasvattajana omista traumoista ja niiden kohtaaminen ja ymmärtäminen, jotta ne eivät aiheuta epäturvallista kohtaamisen tilaa kasvattajan oman reaktion kautta.
Kasvattaja ottaa vastuun tilanteesta.
Tehokas raja-arvojen asettaminen
henkinen tuki
Ei reaktiivinen, empaattinen, kärsivällinen, varma, mutta hellä ja johdonmukainen ohjaus.
Opettajan itsereflektio ja tietoisuus
Aikuisen omien säätelytaitojen opettelu ja harjoittelu

Varhaiskasvattajan tietoisuus omista traumoista ja niistä vastuun ottaminen.

Triggereiden tunnistaminen (ympäristön: sosiaalinen, materiaallinen, vuodenaika, äänet, melut, hajut) ja niiden käsitteleminen
Osaa tunnistaa trauman merkit ja miten niihin reagoidaan
Ymmärrä, tunnistaa, reagoi ja välttää.
Säättele, samaistu ja järjele vasta sitten.
Katso kokonaiskuvaa

Trauman tunnusmerkkien tunnistaminen ja niihin reagointi.

Oppimisympäristö, joka on stimuloiva, ennalta-arvattava, hoivaava sekä sisältää kehitykselle sopivia odotuksia ja aktiviteetteja.
säännönmukaisuus ja ennalta-arvattavuus
Toisto
Fyysisen ja psyykkisen turvan luominen on yhtä tärkeää.
Vaaroilta suojaaminen
Tauot
Rauhoittumisalue
Anna aikaa ja yksilöllistä huomiota sekä useita mahdollisuuksia korjata vireystilaa strukturoidussa ennustettavissa olevassa päivän kulussa
Opettajan tarvittava tietotaito on suhteessa turvallisen oppimisympäristön luomisessa.
Toistuvien hoitotilanteiden luominen, joissa tähdätään luottamuksen kehittämiseen tai palauttamiseen ja painotetaan ihmisuhteen turvallisuutta sekä säätelyä vastavuororaisuus.

Varhaiskasvattaja integroi traumasta omaavansa tiedon psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön.

Monipuoliset ja näyttöön perustuvat lähestymistavat
Hyödyntää somatosensorisia tekniikoita edistääkseen säätelyä traumatietoisella näkökulmalla.
Aistimodulaation ymmärtäminen ja hyödyntäminen eli aistien hyödyntäminen apukeinona lapsen olotilan säätelyssä.
Myös rytmit ja monipuoliset sensoriset ikään sopivat interventiot lisäävät turvallisuuden tunnetta: Laulu ja muovailuvaha.
Parasympaattisen hermoston aktivointi, joka katkaisee sympaattisen hermoston taistele ja pakene-reaktion. -> Tekee stressaavasta tilanteesta siedettävän, koska
Intervention neurobiologinen näkökulma ja sen tuoma ymmärrys, miten trauman kokenut lapsi olisi hyvä kohdata leikkiin perustuvien interventioiden tärkeys
Sensoristen tarpeiden huomiointi
Matala äänentaajuus hellät sanattomat vasteet.
Aktivoi lasten aivojen luontainen neuroplastisuutta ja tukee neurologisten yhteyksien uudelleenluomisen.

Kasvattaja käyttää kehoon, mieleen sekä aisteihin perustuvia interventioita kohdatessaan lapsen.

Aikuisen kannattelema lapsilähtöinen vahvuuksiin perustuva leikki antaa lapselle mahdollisuuden turvalliseen katsekontaktiin, etäisyyteen/läheisyyteen ja ihmisuhteen läheisyyteen iloisessa ilmapiirissä.
Leikissä tulee kiinnittää huomiota lapsen sensorisiin tarpeisiin ja motorisiin taitoihin. Leikki vaatii tästä informoidun aikuisen, joka kanssa säätelää ja tarvittaessa ohjaa leikkiä
Aistipohjaiset leikkitoiminnot

Kasvattajan kannattelee lasta traumatietoisessa leikissä

Riittävä hoitajamäärä
Pysy avarakateisena ja uteliaana
Pyrkiä aktiivisesti olemaan uudelleentraumatisoimasta yksilöä, jolla on traumahistoria.
Kuulee ja kunnioittaa lasta sekä huomioi lapsen vahvuudet
Huolehtivan aikuisen läsnäolo, johon lapsella on yhteys, voi tukea kanssaselvityksen mallilla, joka antaa lapselle tunteen siitä, että hänellä on hallinta tilanteesta.
Luottamuksen luominen lapseen
Pysy rauhallisena
Pidä vuorovaikutus positiivisena ja ole mahdollisimman rakastava.
Ole herkkä.
Sosioemotionaalisten taitojen opettaminen
Mahdollistaa isojen tunteiden ilmaisemisen turvallisessa ympäristössä
Tunteiden tunnistaminen (omat ja lapsen omat ja lapsien)
Saa kokea ja näyttää tunteita
tunnista, ilmaise ja selviä haasteellisten tunteiden kanssa
Näytä mallia tunteiden säätelyä
Ohjaaminen säätelyn jälkeen, rauhoittumisnurkkaukset, säännönmukaisuuden tarjoaminen päivittäisillä rutineilla, rituaalit ja aikatauluilla, johdonmukaisuus
Ota lapsen tunteet tosissaan ja vastaa niihin nopeasti ja herkästi.
Positiivinen kannustus
Palkitse positiivista käytöstä
Positiivisten kiintymystaitojen kehittäminen (vireystilan säätely ja empatia)
Henkisen kestävyuden lisääminen

Kasvattaja toimii lasta kohtaan sensitiivisesti ymmärtäen hänen traumakokemustaan.

Kasvattaja toimii kanssasäätelijänä trauman nostattamissa tunteissa.

Oppimisympäristö, joka on stimuloiva, ennalta-arvattava, hoivaava sekä sisältää kehitykselle sopivia odotuksia ja aktiviteetteja.
säännönmukaisuus ja ennalta-arvattavuus
Toisto
Fyysisen ja psyykkisen turvan luominen on yhtä tärkeää.
Vaaroilta suojaaminen
Tauot
Rauhoittumisalue
Anna aikaa ja yksilöllistä huomiota sekä useita mahdollisuuksia korjata vireystilaa strukturoidussa ennustettavissa olevassa päivän kulussa
Opettajan tarvittava tietotaito on suhteessa turvallisen oppimisympäristön luomisessa.
Toistuvien hoitotilanteiden luominen, joissa tähdätään luottamuksen kehittämiseen tai palauttamiseen ja painotetaan ihmisuhteen turvallisuutta sekä säätelyä vastavuororaisuus.

Kasvattaja integroi traumasta omaavansa tiedon psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön.